

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

Брой 7 (540) година XLII

14 октомври 2024 година

4300 първокурсници посрещна пловдивската алма матер

С над 17 000 студенти, от които 4 300 първокурсници, Пловдивският университет откри на 1 октомври новата академична 2024/2025 година. Тържествената церемония се проведе в спортната зала на висшето училище.

„Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ е стожер на образованието не само в България, но и в Европа, което несъмнено е повод за заслужена гордост. Затова със самочувствие можем да кажем, че нашата Алма матер има огромен принос на полето на българското образование“, каза в приветственото си слово (публикуваме го отделно на стр. 3) ректорът на най-голямото висше училище в Южна България проф. д-р Румен Младенов.

На стр. 2 ➔

Студенти първокурсници, преподаватели и гости изпълниха Спортната зала на тържественото откриване на новата учебна година

Стр. 11

Седем нови магистърски програми предлага Пловдивският университет

В Броя ще прозетете още:

- ▶ Световноизвестен испански учен бе удостоен с почетното звание Доктор хонорис кауза на Пловдивския университет
- ▶ 20 години списание „Славянски диалози“
- ▶ Преподаватели от катедра „Психология“ с отличие за принос на Световния конгрес по психология
- ▶ Студенти българисти от Европа и Азия участваха в пътуващ семинар за културната карта на България
- ▶ Числата на Фибоначи – божествена намеса
- ▶ С литературно четене в Пловдивския университет бе почетена паметта на проф. Светлозар Игов
- ▶ Самодивата в българския фолклор
- ▶ Два форума за студенти и докторанти по право
- ▶ Студенти филолози са финалисти в международни конкурси, посветени на А. С. Пушкин и М. Ю. Лермонтов
- ▶ Международната пътуваща конференция „Живописна България – интердисциплинарни диалози у дома“

4300 първокурсници посрещна пловдивската алма матер

➔ От стр. 1

Сред официалните гости на събитието бяха Наталия Митева – заместник-министър на образованието и науката, Атанас Узунов – председател на Общинския съвет – Пловдив, инж. Борислав Стаматов – изп. дл. омбудсман на Община Пловдив, д-р инж. Атанас Ташков – заместник областен управител на Пловдив, Марияна Симеонова – началник на отдел в РУО – Пловдив, проф. д.н. инж. Галин Иванов – ректор на Университета по хранителни технологии, проф. д-р Тоня Георгиева – заместник-ректор на Аграрния университет, проф. д-р Стела Митева-Динкова и проф. д-р Антон Андонов – за-

Академичното ръководство на Пловдивския университет и част от официалните гости

местник-ректори на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, Димитър Минев – директор на Народната библиотека „Иван Вазов“ и член на Съвета на настоятелите към ПУ „Паисий Хилендарски“ и други.

„Вашият университет е не само второто по големина висше училище в България, но и академичен център на един от най-динамично развиващите се индустриални региони в страната, който подготвя кадри за все по-изисквания бизнес“, отбеляза в словото си заместник-министърът на образованието и науката Наталия Митева.

Тя подчерта, че не е случаен фактът, че според рейтинговата система на висшите училища безработицата сред завършилите Пловдивския университет е сведена до под 2% за последните пет години. Заместник-министърът поздрави ръководството и преподавателите за това, че са адаптивни и гъвкави, и във времето са доказали, че успяват успешно да се адаптират както в използването на новите технологии, така и в развиването

Церемонията по предаване на символите на университета

Г-жа Наталия Митева – заместник-министър на образованието и науката

на това, което може да се нарече университет на бъдещето.

От името на първокурсниците слово (публикуваме го отделно) произнесе Ева-Йоана Стаматова, приета в специалността „Българска филология“. По традиция на церемонията и тази година на първокурсниците бяха предадени университетските инсигнии – символичният ключ към университетското знание, знамето на висшето училище и копие от „История славянобългарска“, написана от Паисий Хилендарски през далечната 1762 г.

На всички студенти, преподаватели и служители на Пловдивския университет пожелаваме успешна и щастлива нова учебна година!

Приветствие от Ева-Йоана Стаматова – студентка в I курс, „Българска филология“

**Уважаеми господин ректор,
Уважаеми гости и преподаватели,
Скъпи колеги,**

Днес престъпваме прага на знанието сами. Не усещаме ръката на близък. Тя беше утеха, когато прекосихме първата класна стая и се настанихме на чина с червеня буквар. Споменът изпъква дори и сега. Играех с панделката, която придържаше големия куп с учебници, и непрекъснато се обръщах назад – към онзи край на стаята, където ме чакаше познатата усмивка и светкавицата на някой фотоапарат.

Но тогава чух първите думи на учителя. Нещо прикова вниманието ми към този глас и към очите, които излъчваха както топлина, така и твърдост. По-късно разбрах, че това нещо беше жар, отдаденост, която буди, подтиква и разпалва. След този момент не се обрънах назад повече.

Какво ни различава от онзи далечен наш образ? Усвоили сме уменията да потискаме мислите си, но страх и съмнение продължават да гнездят все по-дълбоко в нас. Сега обаче страхът е различен. Пред нас застава неизвестността, чиято посока сме задали сами.

Влизаме в университет, който носи името на човек, избавил ни

от тъмнината на незнанието. Вече имаме факла в ръка и сме с нравствената отговорност на хора, които определят не само собствената си съдба, но и бъдещето на родното.

Нека не губим воля да се променяме, защото в това се корени същността на живота. Да имаме кураж да се докажем най-вече пред себе си и да успеем да възкресим онова детско любопитство към неизвестното, което побеждава страха и стои в основата на човешкото развитие. Заради отсъствието му много млади хора претръпват към света, преди да го видят. Вярвам, че в нашия университет има преподаватели, които притежават онзи особен поглед и глас, изпълнени с жар. Жар, която разпалва дори най-претръпналите и невярващите. Жар, която ни кара да не се обръщаме назад.

Успешна година на всички!

Ева-Йоана Стаматова

Приветствено слово на проф. д-р Румен Младенов – ректор на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

УВАЖАЕМИ ПРЕПОДАВАТЕЛИ,
КОЛЕГИ И ГОСТИ,
СКЪПИ СТУДЕНТИ,

За мен е чест и радост да ви приветствам на днешното важно събитие – откриването на новата академична година в Пловдивския университет. Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ е стожер на образованието не само в България, но и в Европа, което несъмнено е повод за заслужена гордост. Затова със самочувствие можем да кажем, че нашата алма матер има огромен принос в полето на българското образование. И не е случайно, че носи името на великия български просветител Паисий. Това до голяма степен ни е формирало и определило. Ние не просто предаваме знания... Ние вдъхваме и укрепваме ценности, създаваме критично мислене и подготвяме младите хора за изключително важна обществена мисия – „да поддържат силен пламък на знанието и да се борят той да победи интелектуалния мрак“.

Най-важни за нас сте вие – студентите. Защото вие сте продължението. Вие поемате мисията. Така работи образованието – то е отдаденост и много работа в името на онзи пламък, който не може да бъде загасен. И аз силно се надявам, че разбирате и приемате присърце точно това. Защото се казваме „Паисий Хилендарски“.

Тук специално се обръщам към тези, които престъпват прага на нашия университет за първи път. Не се съмнявам в желанието и стремежа ви към нещо по-добро за вас в личен и професионален план. Знайте – тук сте на правилното място.

Светът се променя – променят се технологиите, икономиката, хората, идеалите. Изчезват професии, зараждат се нови специалности. В тази динамична, сложна и конкурентна среда Пловдивският университет се нарежда сред първите университети в България не само по брой студенти, но и по качество на образованието. Защото при нас се обучават над 17 000 студенти и докторанти в 106 бакалавърски, 119 магистърски и 74 докторски програми от 27 акредитирани професионални направления. В Пловдивския университет работят висококвалифицирани преподаватели и утвърдени учени, които са гарант за качеството на предлагания образователен продукт в съответствие с европейските и националните стандарти, акредитационните изисквания и потребностите на обществото и пазарната икономика. Пловдивският университет се фокусира върху разработването на съвременни учебни програми, въвеждането на иновативни преподавателски методи и системно наблюдение и оценка на академичните постижения. Наш приоритет е предоставянето на обучителен процес, строго съобразен с международните стандарти и нуждите на пазара на труда, като се търсят нови пътища за подобряване на качеството на обучението, за да се гарантира, че нашите възпитаници ще притежават не само теоретични знания, но и практическа подготовка и увереност в своите професионални умения.

Пловдивският университет отстоява мястото си на значима и водеща образователна институция в България, като от 22 юли 2021 г. е избран за изследователски. Това ни дава възможност да работим по Стратегическата научноизследователска и иновационна програма за развитие, благодарение на която се осигуряват дългосрочни научни изследвания и разработване на нови технологии, базирани на знания и иновативни дейности, които са в помощ на обучението на студентите и подобряват практическите им умения. В последните данни, изнесени през 2024 г. от независимата институция EduRank, оценяваща университетите в цял свят по наукометрични показатели, Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ заема престижното трето място сред българските 51 висши училища.

Проф. д-р Румен Младенов

Наред с всичко това Пловдивският университет е един от водещите университети в България в проектната дейност. Сключени са договори за над 35 млн. лева. Университетът изпълнява проект по Плана за възстановяване и развитие в областта на устойчивостта на екосистеми. Завършихме успешно първия етап на проект за изграждане на Центъра за компетентност в областта на биотехнологиите ПЕРИМЕД – оборудвана е сградата до Ректората на ул. „Костак Пеев“. Предстои сключване на договор за втория етап на проекта. Най-новият университетски проект е свързан с развитието на проектната докторантура, което ще даде възможност на млади хора от всички професионални сфери да бъдат финансирани в третата степен на обучение.

Нашият университет работи по множество международни и национални проекти и научни програми. От съществено значение са образователните проекти по програмата „Еразъм+“, свързани с разработването на нови образователни технологии, които се прилагат в реалния учебен процес.

Пловдивският университет си партнира с близо 200 университета от 30 страни. Студентите се възползват от мобилности с цел обучение и с цел практика. И в двата случая те не просто повишават своята квалификация и добиват впечатления за естеството на избора от тях професионален път, но също така развиват езиковите си умения и трупат ценен житейски опит. В дългосрочен план тези мобилности се оказват полезни и с това, че уменията за работа в международна среда се ценят изключително високо от работодателите в България. Иначе казано, програмата „Еразъм+“ помага на нашите студенти да бъдат по-подготвени за един глобален свят, изпълнен с условията. Наред с „Еразъм+“ студентите могат да се възползват и от възможностите на други програми, като ЦЕПУС, Фулбрайт и др.

Скъпи студенти, тук е мястото да ви приканя да проявите дързост да творите, да бъдете иновативни, да реализирате своите мечти, като се включите в проектната дейност на Пловдивския университет още от първи курс.

Бих искал да акцентирам и върху още един аспект на нашата мисия – отличната комуникация с медиите, културните институции и другите образователни учреждения. Пловдивската алма матер предлага всяка година изключително богата палитра от културни и научни събития – както общоуниверситетски, така и по отделните факултети, департаменти и филиали, които се радват на завиден интерес в национален и международен план.

Като ректор на Пловдивския университет много ми се иска да сте наясно с тези характерни особености на университета. Нашият патрон Паисий не е имал модерна аудитория, с каквито вие разполагате. Имал е газеник и пергамент. Но са го водили велика идея и несломим дух. Защото светлината на знанието излиза от сърцето. За нея е нужен пламък, който, надявам се, всеки от вас носи и няма да загуби.

Надеждата за бъдното е днес и погледите са насочени към вас. Духът, който Пловдивският университет предава на своите възпитаници, надгражда ежедневието, дава ново начало, променя света към по-добро.

Нека новата академична 2024/2025 година донесе успехи и приятелства. И всички заедно да работим за Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ като водеща образователна и изследователска институция в България и Европа.

Пожелавам ви здраве, вдъхновение и успехи!

На добър час!

Преподаватели от катедра „Психология“ с отличие за принос на Световния конгрес по психология

Проф. д-р Юрий Янакиев и проф. д-р Кирилка Тагарева от катедра „Психология“ на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ бяха отличени за принос при участието си с доклад на 33-тия Световен конгрес по психология, който се проведе в Прага, Чехия, в периода 21 – 26 юли, 2024 г. Изследването, изготвено в съавторство с проф. д-р Таня Денева от Медицинския университет в Пловдив, е на тема „Диагностика на тревожност, депресия и стрес при пациенти с Ковид 19“.

33-тият Световен конгрес по психология събра над 4000 изследователи от 95 държави на 5 континента по 49 тематични направления и 53 симпозиума. Събитието се проведе 135 години след първото му издание в Париж под мотото „Психология за бъдещето: заедно с надежда“.

На преден план – българският екип заедно с японска колежка

Педагози от Пловдивския университет проведоха обучение, посветено на внедряването на СТЕМ/СТЕАМ проекти

Педагогическият факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ проведе обучение, посветено на внедряването на СТЕМ/СТЕАМ проекти в училищното образование. То бе насочено към университетски преподаватели, образователни експерти и учители от началния и гимназиалния етап – всичките обединени от стремежа за придобиване на практически опит при работа с дигиталните технологии, търсене на ефективна методология за разработване на проектно-базирани задачи, дизайнерско мислене и преподаване на умения от 21-ви век. Обучението включваше стратегии за активно учене, работа с различни материали – както цифрови, така и аналогови, и завърши със съвместно разработване на практически план за внедряване на СТЕМ/СТЕАМ проект в училищното образование.

Момент от обучителния семинар

Водещ на обучението бе Меглена Запрева – експерт по разработване на СТЕМ/СТЕАМ учебни програми и стипендиант на Комисията „Фулбрайт“, която представи иновативни методи за интегриране на науката, технологиите, инженерството, изкуствата и математиката в училищното образование. Запрева има осемгодишен опит в разработването и прилагането на подобни проекти в ежедневната си работа с ученици от началния и прогимназиалния етап в Ню Йорк.

Основен фокус в интегрираното обучение бе насърчаването на учениците да се занимават с проблеми, пресичащи границите на учебните предмети и разглеждащи сложни взаимовръзки, в процеса на което участниците преосмислиха важността на развитието на уменията на 21-ви век, като критично мислене, креативност, комуникации и сътрудничество.

Специално внимание бе отделено на развитието на дигитални и инженерни умения във всеки етап от предучилищното и училищното образование, като участниците се включиха в практически занятия по програмиране и създаване на роботи. Това им позволи да приложат на практика наученото и да видят как могат да ангажират своите ученици с реални технологични предизвикателства.

Обучението включваше и симулация на училищна експедиция, която демонстрира как учениците могат да бъдат привлечени в изследователски проекти, комбиниращи различни учебни предмети и практически дейности.

Събитието даде възможност на специалисти от различни предметни области и различни образователни институции и факултети на университета да дискутират свободно и да обменят идеи, насочени към планирането на проектни задачи, решаващи автентични проблеми и предизвикателства. То се организира от научна група 3.1.4.

Смарт технологии в образованието (SmartTechEdu) в рамките на проект № BG-RRP-2.004-0001-C01 „ДИГИТАЛНИ УСТОЙЧИВИ ЕКОСИСТЕМИ – ТЕХНОЛОГИЧНИ РЕШЕНИЯ И СОЦИАЛНИ МОДЕЛИ ЗА УСТОЙЧИВОСТ НА ЕКОСИСТЕМИ (ДУЕКОС)“.

Центърът за езици и интеркултурна комуникация

на Пловдивския университет стартира нови езикови курсове по английски, немски, руски, френски, италиански, испански, португалски, китайски, корейски, полски, чешки, сръбски, хърватски, гръцки и турски език.

Сред предложенията с руски език е и съботен детски курс за ученици от 1. до 5. клас.

Записването е до 15.10.2024 г. при Светлана Попчева в каб. 369 (на 3-тия етаж в сградата на Ректората), на телефони 032/261 238 и 0888 16 06 15 или на имейл spoptcheva@abv.bg.

КОНФЕРЕНЦИЯ Околна среда и здраве – бариери и перспективи пред качеството на живот

Докт. Севгин ХАМИДИНСКА, Петър ПАРАПАНОВ

Околната среда е динамичен фундамент на живота – преди всичко на планетата, но не на последно място – на човешките общности. Проблемите на околната среда са не само актуален сюжет на научните и политическите спорове в Европа и света, обичайна тема на журналистическите репортажи, но и обективна реалност. Те са неоспорим факт, който заставя човешките колективи да преучредят своето място, роля и поведение в т. нар. епоха на антропоцена.

В този контекст бе и конференцията, организирана на 10 и 11 октомври 2024 г. от Центъра за високи постижения „Жан Моне“ към катедра „Приложна и институционална социология“ на ПУ „Паисий Хилендарски“. Тя бе ситуирана в два модула, първият от които имаше за основна цел да очертае хоризонти и полета на диалог между природните, социалните и медицинските науки, в които да бъдат дискутирани нови, евристични и ефективни модели на мислене и действие. Вторият модул срещна изследователи, експерти от публичните институции и представители на ангажираните с проблемите на околната среда граждански организации.

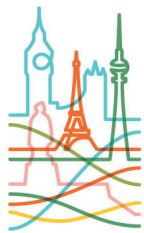
В рамките на първия панел доц. д-р Ивелин Моллов представи кратка ретроспекция на събития, изиграли ключова роля за промяната на екологичното мислене в целия свят, част от които са: основаването на Световния фонд за защита на природата през 1961 г. – WWF; издаването на книгата „Смълчана пролет“ на американската морска биоложка Рейчъл Карсън през 1962 г.; инициативата на ООН през 1970 г. за отбелязването на Международния ден на Земята на 22 април; създаването на Greenpeace. Глобалният индекс на живата планета (ГИЖП) на Световния фонд за защита на природата отчита 69 % среден спад на популациите на всички наблюдавани видове гръбначни същества между 1970 г. и 2018 г. и показва антропогенния фактор като най-силно въздействащия върху планетата и върху климатичните изменения. Преподавателят от катедра „Екология“ отбеляза още, че селското стопанство и земеделието също са съществени фактори, които оказват негативно влияние върху природата заради начина на отглеждане на животните (загуба на прясна вода и земя и отделянето на парникови газове като метан), и подкрепи тезата си с един от последните доклади на междуправителствения панел за климатичните промени.

Във втория доклад доц. Никола Петров от НАО „Рожен“ представи факторите, които определят климатичните изменения на Земята. Най-важните са слънчевата радиация, промените в орбиталните параметри на планетата, промените в интензивността на космическите лъчи, геофизическите и геологическите процеси, които генерират изменения на вътрешната структура на Земята, а антропогенния фактор, въпреки че не го намира за определящ, сподели, че има способността да убие живата природа на Земята.

Директорът на НАО „Рожен“ отбеляза влиянието на Слънцето при формирането на земния климат, което е много силно изразено за горните слоеве на атмосферата. Особено внимание отдели и на океаните, които заемат около 77% от площта на планетата и според него са основният земен фактор, определящ климатичните условия и изменения. В процесите на еволюцията на Земята глобалните климатични изменения са се случвали много пъти и без да съществува качеството, затова глобалното затопляне или захлаждане не може да се дължи на човешка дейност, сподели доц. Петров.

Във втория панел от деня се дискутираха практическите проблеми в изследванията на околната среда и контрола на замърсяването на въздуха, водите и почвите. Панелисти бяха гл. ас. д-р Атанас Терзийски от Химическия факултет, доц. д-р Гана Гечева и Гергана Кирилова от Биологическия факултет на ПУ. Те споделиха иновативни решения за подобряване на качеството на въздуха и общественото здраве. Екипът на д-р Терзийски е разработил устройства, с които се измерват стойностите на елементите във въздуха – фини прахови частици, радон и др. Няколко такива вече са поставени в България, а целта е с наличните данни да известяват обществото за превишените стойности. Доц. д-р Гана Гечева сподели за инициативата по проекта ДУЕКОС за поставяне на стени от мъхове, които да благоприятстват качеството на въздуха.

В доклад, озаглавен „Възможностите на биомониторинга. Върху примера на гр. Димитровград“, Гергана Кирилова представи дипломната си работа, с която тя защитава бакалавърска степен по биология.

Jean Monnet
CENTRE OF
EXCELLENCE
Paisii Hilendarski
UNIVERSITY OF PLOVDIV

Под научното ръководство на доцентите Гана Гечева и Тихомир Митев Кирилова разглежда качеството на атмосферния въздух в родния си Димитровград – основна цел на труда ѝ е проучването на атмосферното замърсяване с тежки метали и токсични елементи в града в условията на пасивен биомониторинг.

Доклад на тема „Изследвания върху връзката на замърсяването на въздуха и характеристиките на градската среда със здравето на населението“ представиха доц. д-р Ангел Джамбов, д-р Костадин Костадинов и проф. д-р Донка Димитрова от Медицинския университет в Пловдив. В него те посочиха, че градската среда оказва силно влияние върху здравето на населението, като до 20% от случаите на преждевременна смърт могат да се отдадат на лошо градско проектиране (включващо устойчивостта на земеползването и планирането на транспорта в населените места), като извеждат необходимостта от повече представителни доказателства в България, които да служат за ориентири и чрез които да се повиши качеството на живот у нас. Позовавайки се на мащабни проучвания, от които са били част, експертите представиха рисковете за общественото здраве вследствие на шумовото, светлинното и замърсяването с фини прахови частици.

Ръководителят на центъра „Жан Моне“ проф. Иван Чалъков закри първия ден на конференцията с обзорен доклад на тема „Приземен радон и здраве: пресечна точка на физикохимия, медицина и социология“. В него той разглежда радиоактивния елемент интердисциплинарно, през призмите на няколко науки, за да запознае публиката с характеристиките, местонахождението и рисковете за живота и здравето, които крие радонът, както и защо обществото трябва да бъде наясно с всичко това – след като този елемент вече е познат за хората, той вече е част от социалния свят.

Първата сесия от втория ден започна с два пленарни доклада, първият от които на доц. д-р Андрей Кузнецов, част от екипа на Центъра за международно образование, базиран в Ереван, Армения. Той представи историята на развитието на точните и социалните науки, тръгвайки от проблема за „обективността“ и „пристрастието“, като в последното често биват обвинявани вторите. Използвайки примера на Чикагската школа, доц. Кузнецов постави проблема за точните науки в наши дни в контекста на климатичните промени. И как всъщност точните науки все повече започват да бъдат обвинявани в „пристрастие“ и по необходимост, за да бъдат решени предизвикателствата пред климата, и на представителите на естествените науки все повече се налага да заемат гражданска позиция и да вземат активно участие в конструирането на гражданска наука по примера на „публичната социология“.

Във втория пленарен доклад проф. д.ф.н. Стоян Ставру от катедра „Социология и науки за човека“ и БАН разгледа Орхуската конвенция и различните правни режими, които са свързани със защитата на околната среда. Докладът, достатъчно провокативен, постави много въпроси за ползотворна дискусия, включително такива, свързани с „правата на природата“ – може ли тя да има правен интерес и ако да, то кой може да защитава този правен интерес, включително въпроси, засягащи възможното несъответствие и конфликт между това, което човек и природа имат под формата на правен интерес.

Назиле Скендер, главен експерт в отдел „Контролна дейност“ към дирекцията „Контрол на околната среда“ на РИОСВ – Пловдив, запозна слушателите с нормативните рамки, които се прилагат за защита на населението от шумово замърсяване. В него тя подробно обясни европейското и националното законодателство относно шума, като представи и примери за контролната дейност на територията на Пловдив.

С кратка физзарядка започна докладът на Ласка Ненова, основателка на сдружението „BG Бъди активен“, и Биляна Милева, дългогодишна партньорка в организацията и докторантка към катедра „Приложна и институционална социология“ на ПУ. „Прилагане на научни методи в работата с граждани на принципа на „живата лаборатория“: placemaking като инструмент (метод) за активиране и развитие на локални мрежи по темите на общото благосъстояние – здравословен живот и отношение към околната среда“ бе темата на доклада им, в който представиха сдружението, неговите цели и дейности, като се обосноваха защо placemaking е ключова част от планирането на градската среда и защо по този начин населението може да стане граждански по-активно.

Световноизвестен испански учен бе удостоен с почетното звание „доктор хонорис кауза“ на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

Проф. Мануел Кастро е роден на 27.03.1958 г. Завършва Мадридския политехнически университет през 1983 г. със специалност *Индустриално инженерство*. През 1988 г. придобива докторска степен по индустриално инженерство в същия университет. През 1984 г. проф. Кастро става част от преподавателския екип на Испанския университет за дистанционно обучение (UNED) в Мадрид, като преподавателската и научноизследователската му работа са в областта на електронните технологии. От 1989 до 2002 г. д-р Кастро е доцент, а от 11.10.2002 г. е професор в същия университет. От 2002 до 2004 г. е заместник-ректор по нови технологии на Испанския университет за дистанционно обучение (UNED). Проф. Мануел Кастро е бил ръководител на катедрата по електротехника и компютърно инженерство (DIEEC) на Испанския университет за дистанционно обучение от 2005 до 2010 г. и от декември 2013 до март 2021 г.

Проф. Мануел Кастро е изявен учен от световна величина. Участвал е в 60 изследователски проекта (28 през последните десет години). Резултатите от тези проекти са публикувани в повече от 800 научни статии, като 32 от тях са публикувани в списания с Q1. Проф. Мануел Кастро е автор с 3394 цитирания. Голяма част от публикациите са съвместни с изследователи от чуждестранни университети и организации. Неговият h-индекс (Hirsch index) е 42. Значителен дял от изследванията на проф. Мануел Кастро са в областта на инженерното образование,

Аплодисменти за новоизбрания почетен доктор

по-специално използването на отдалечени лаборатории. Има редица изследвания в областта на енергийните технологии и на технологиите за подобряване на качеството на живот главно чрез сензори и компютърно зрение. Проф. Кастро има 7 регистрации на интелектуална собственост. Има издадени 59 научноизследователски и 76 технически книги. Получил е 55 награди и признания. Ръководител е на 29 докторанти.

Проф. Кастро е бил част от организационния или научния комитет на около 90 конференции. В периода 2013 – 2014 година е бил първият президент извън Северна Америка на *Образователната секция* (Education Society) към IEEE (*Институт на инженерите по електротехника и електроника – Institute of Electrical and Electronic Engineering*), а от 2017 г. е почетен председател на IEEE Education Society. IEEE е най-голямата техническа професионална организа-

Проф. д-р Мануел Кастро от Испанския университет за дистанционно обучение (UNED) в Мадрид беше удостоен с почетното звание „доктор хонорис кауза“ на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Тържествената церемония се състоя на 30.09.2024 г. в 6. аудитория. Високото звание се присъжда с решение на Академичния съвет от 29.04.2024 г. по предложение на Физико-технологичния факултет.

Научните приноси на проф. Мануел Кастро бяха представени от декана доц. д-р Силвия Стоянова-Петрова. Ректорът на Пловдивския университет проф. д-р Румен Младенов връчи почетния диплом, огласен на старобългарски от проф. д.ф.н. Христина Тончева. След като благодари за високото признание, проф. Кастро произнесе академично слово (публикуваме го отделно).

Момент от тържествената церемония. От дясно наляво: доц. Силвия Стоянова-Петрова, проф. Румен Младенов, Димитър Карамитев, проф. Мануел Кастро.

ция в света, посветена на развитието на технологиите в полза на човечеството.

Сътрудничеството с проф. Мануел Кастро започва през 2001 г. чрез съвместно участие в международен проект, координиран от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (катедра ЕКИТ към Физико-технологичния факултет). Съвместната работа продължава с участия в редица други международни проекти, от които над 10 са координирани от Пловдивския университет и няколко са координирани от UNED. Научните изследвания са разпространени чрез съвместни публикации и участия в повече от 20 международни конференции, организирани на повече от 20 научни семинара, както и издадени няколко книги. Заедно са разработени няколко образователни програми, включително и съвместна англоезична магистърска програма „Информационни и комуникационни системи“, с обучение в UNED и Физико-технологичния факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“. Със съдействието на проф. Мануел Кастро са сключени споразумения по „Еразъм+“ с UNED и Пловдивския университет, като има реално осъществени мобилности. Проф. Кастро е член на съвещателния борд на проекта на ПУ „Паисий Хилендарски“ „Дигитални устойчиви екосистеми – технологични решения и социални модели за устойчивост на екосистемите – ДУЕкоС“.

Академично слово на проф. д-р Мануел Кастро

Уважаеми г-н ректор на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, уважаеми заместник-ректори, уважаема г-жо декан, уважаеми Академичен съвет, служители на университета и колеги,

Бих искал да изразя сърдечната си благодарност за честта да бъда удостоен със званието *Doctor Honoris Causa* от вашия уважаван университет и за това, че бях добре дошъл във вашата общност. Наистина не разполагам с думи, за да предам адекватно моята признателност. Тази година отбелязвам четиридесетата си година в Испанския университет за дистанционно обучение в Мадрид (UNED), Испания, където се посветих на областта на технологичното обучение. През тези години се занимавах с технически дейности в различни области, включително електроника и електротехника, комуникации и компютърни мрежи. През последните две десетилетия фокусът ми беше върху прилагането на технологиите в инженерното образование и напредъка на Индустрия 4.0 и 5.0.

Иновациите и изследванията в областта на технологичното подобро обучение ми дадоха възможност да се впусна в нови области на сътрудничество, качество и високи постижения. Тази развиваща се област ни води към нова ера, в която онлайн, дистанционното и присъственото обучение се сближават, трансформирайки традиционния подход, ориентиран към учителя, в ориентиран към ученика, както е определено от Европейската система за трансфер на кредити.

Опитът ми в областта на електрониката и електротехниката беше допълнен от пет години опит в индустрията на непълно работно време в областта на комуникациите и разпределените мрежови технологии. Това бележи нова ера в края на XX век, когато разработихме първите проекти в UNED на международната сцена на Европейския съюз. Тези инициативи се фокусираха върху дистанционното обучение на ученици с увреждания и социални потребности. През 2002 г. станах професор и бях заместник-ректор по технологиите на UNED, ръководейки иновативни проекти в сътрудничество с Пловдивския университет по образователни елементи и технологии.

След няколко години и изпълнение на различни проекти за преподаване и иновативно обучение стартирахме съвместна магистърска програма и по-късно разработихме първите дистанционни лаборатории. Тази инициатива имаше за цел да осигури справедливост в проектите, курсовете и да отговори на социални-

те нужди. Наред с тези разработки Институтът на инженерите по електротехника и електроника (IEEE) ме удостои с оценка Fellow за приноса ми към дистанционното обучение в образованието по електротехника и компютърно инженерство. Десетилетие по-късно получих признание от Международното дружество за инженерно образование (IGIP) с наградата „Никола Тесла“ за изключителни постижения в областта на инженерната педагогика.

По време на четиридесетте си години в UNED ръководих множество международни проекти и асоциативни дейности в областта на технологичното подобро обучение, фокусирайки се върху активно учене, високи постижения и разнообразно глобално участие, включително включване на пола и малцинствата. Участвах в проект с MIT в САЩ, получих две награди за най-добри практики за проекти на Европейския съюз и разработих първата световна интеграция на отделена лаборатория в рамките на масов отворен онлайн курс (MOOC).

Новите приложения на технологиите за обучение значително подобриха степента на завършили, особено с

последните постижения в курирането на съдържанието и интегрирането на изкуствения интелект в процесите на преподаване и учене. За да улесня този опит и подобрене, възприех най-ефективния и съвместен подход, използвайки мултидисциплинарна стратегия в инженерното образование. Този подход включва сътрудничество с колеги и партньори от области като образование, психология, икономика и наука.

С тези елементи споделих с вас пътя, по който съм се ориентирал по време на моето завладяващо пътуване в Technology Enhanced Learning (R)-Evolut(A)ion по време на моята над четиридесетгодишна академична и изследователска дейност. Изказвам благодарността си на всички членове на изследователските и иновационните групи в катедрата по електротехника и компютърно инженерство в UNED, както и на многобройните приятели и колеги, с които споделих световна синергия и дух на сътрудничество. Фокусът ни върху Физико-технологичния факултет на Пловдивския университет е доказателство за споделени постижения и опит.

Благодаря ви за вниманието и още веднъж изразявам благодарността си за това отличие на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Ректорът проф. Румен Младенов връчва почетния диплом и плакет на проф. Мануел Кастро

Докторант от Юридическия факултет се включи в проект за иновативни решения в администрирането на общините

Йосиф Танев – докторант от Юридическия факултет, взе участие в проекта „Инкубатор за млади таланти“, който стартира в Пловдив на 29 и 30 септември 2024 г. и е насочен към младите учени и изследователи като част от местната общност. Той ги насърчава да предложат свои иновативни решения на проблемите и предизвикателствата, които срещат общините и техните администрации в своята дейност.

През първия ден участниците използват своите научни знания за разработването на устойчиви решения, които могат да допринесат за реалното подобряване на местната и регионалната среда. Втория ден се състоя кръгла маса между заинтересованите страни, на която младите учени имаха възможност да представят резултатите от работата си пред местната общност. Сред участниците в кръглата маса бяха областният управител проф. Христина

Участниците в проекта

Янчева, служители от Община Пловдив, ректорските ръководства и преподаватели от висшите училища в града.

Юридически факултет

20 СПИСАНИЕ „СЛАВЯНСКИ ДИАЛОЗИ“

ГОДИНИ

Проф. д.ф.н. Жоржета ЧОЛАКОВА

На 22 май т.г. тържествено бе отбелязана 20-годишнината на сп. „Славянски диалози“ – издание на Филологическия факултет от 2004 г., което достойно представя високото научно равнище на славистиката в Пловдивския университет. Замисълът на списанието, а и неговата реализация през годините се вписва в духовния хоризонт на споделения културен опит на славянството, към което принадлежат и българският език, литература и култура. Срещата на български и чуждестранни учени и преводачи в полето на хуманитарното знание осъществява културния диалог на идеи, чието призвание е да изгражда духовните мостове на нашето съвместно битие – историческо, настоящо и бъдещо. И този диалог е многопосочен и неизчерпаем както между самите славянски национални култури, така и в широката перспектива на европейската идентичност на славянството.

Първите книжки бяха издавани с външни спонсори – застрахователната агенция AIG, г-н Людмил Янев – бивш преподавател във факултета, Полския институт, Чешкия център, няколко броя бяха финансирани по факултетски проекти, когато все още беше възможно всеки факултет да излъчва не един, а няколко по-малки проекта. Факултетът започна финансово да осигурява книжното издание от 2008 г., когато за декан беше избран доц. д-р Живко Иванов. Оттогава до днес тази практика се поддържа от всяко факултетско ръководство.

Още от първия брой на списанието бяха привлечени изявени учени от различни европейски университети. Към настоящия момент членове на Международния редакционен съвет са професорите Галин Тиханов от Лондонския университет „Куин Мери“, Мариола Валчак-Миколайчакова и Богуслав Желински от Познанския университет „Адам Мицкевич“, Иван Петров от

Колеги и приятели уважиха юбилея

Университета в Лодз, Хана Гладкова от Карловия университет, Прага, Сватава Урбанова от Остравския университет, Илияна Кръпова от Венецианския университет „Ка'Фоскари“, Ксавие Галмиш от Сорбоната, Париж 4, Раймонд Детрез от Университета в Гент, Благовест Златанов от Университета в Хайделберг, Борис Норман от Беларуския държавен университет, Людмил Димитров от Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Михайло Пантич от Белградския университет, Саша Шмуля от Университета в Баня Лука, Босна и Херцеговина, и доцентите Елена Крейчова от Масариковия университет, Бърно, Марцел Черни от Славянския институт, Прага, и Марияна Биелич от Загребския университет. Оперативната работа се осъществява от представители на различни катедри към Филологическия факултет: проф. д.ф.н. Жоржета Чолакова – главен редактор, проф. д.ф.н. Диана Иванова, проф. д.ф.н. Любка Липчева-Пранджева, проф. д.ф.н. Николай Нейчев, доц. д-р Димитрина Хамзе, доц. д-р Юлиана Чакърлова, доц. д-р Красимира Чакърлова, доц. д-р Елена Гетова, доц. д-р Лилия Иванова, доц. д-р Дяна

Николова, гл. ас. д-р Борислав Борисов, д-р Таня Нейчева, ас. д-р Даниел Каменов, преп. Гергана Иванова, както и от студентски екип понастоящем в лицето на Александра Станкова, Борислава Касавълчева и Ана Атанасова. Благодарение на успешната екипна работа списание „Славянски диалози“ се утвърди като престижен форум за обмен на идеи в областта на хуманитаристиката, за което свидетелства участието на изявени учени от различни български университети и институти към БАН, както и от множество европейски академични институции.

Още в първия брой се оформиха няколко от основните рубрики, които се запазиха и до днес като основно структурно ядро и продължават да привличат учени и преводачи: „Културна история“, „Извори“, „Езиковедство“, „Литературознание“, „Нови преводи“, „Дебюти“, „Славистиката по света“. Уникална по своя характер е рубриката „Преводачески ракурси“, в която едни и същи текстове се представят в превод на различни славянски езици. Особен интерес представляват и тематичните книжки „Авангардизмът“ (2004), „Приказ-

Заместник-деканът доц. Красимира Чакърлова връчва на проф. Жоржета Чолакова почетния знак на Филологическия факултет

ното“ (2018), „Култура и контракултура“ (2019), „Алтернативната духовност“ (2020), „Ярослав Сайферт (1901 – 1986)“ (2021; с подкрепата на Министерството на външните работи на Чешката република, представявана от Посолството на Чешката република в България), „Библията“ (2022), „Чуждестранна българистика“ (2023). Към тази категория се отнасят и тематични броеве, посветени на отделни славянски култури (сръбска – кн. 7 за 2007 г., полска – кн. 8 за 2007 г., руска – кн. 9 за 2008 г., чешка – кн. 10 – 11 за 2010 г.; сръбска и хърватска – кн. 16 за 2015 г.) или институции (кн. 17 за 2016 г. представя научни изследвания на Катедрата по чешка литература и литературознание към Остравския университет, както и остравски поети). Всички броеве са достъпни на интернет страницата на сп. „Славянски диалози“ – <https://dialozi.uni-plovdiv.bg/>.

Вечерта, посветена на юбилея на списанието, събра редактори, автори и читатели, които споделиха възмущаващи преживявания и впечатления. За празничната атмосфера допринесоха и видеопоздравленията и поздравителните адреси от Познанския университет, Венецианския университет, Загребския университет и Софийския университет. Студенти слависти представиха в оригинал стихотворения от различни славянски поети, а актьорът Петър Тосков прочете техния български превод.

Списанието бе удостоено с почетния знак на Филологическия факултет за особени заслуги за развитието на славистиката в България и за утвърждаване на авторитета на факултета като един от водещите центрове на българската хуманитаристика.

Първият брой на списанието

Два форума за студенти и докторанти по право

През периода 4 – 6 септември 2024 г. се проведеха двата традиционни за Юридическия факултет (ЮФ) ежегодни научни форуми – единият за Студентската юридическа научна академия (СЮНА) и третият поред Докторантско училище (ДУ). Чрез тях се подпомагат и насърчават творческите способности на студентите и докторантите по право, като при СЮНА е застъпен и състезателният елемент.

Форумите предоставят благоприятната възможност за непосредствен контакт и непринуден обмен на идеи между юристи от различни поколения – студенти, докторанти и техните преподаватели. Участващите в СЮНА и ДУ преподаватели са водещи в страната и познати в чужбина изследователи. Не на последно място, студентите и докторантите могат да полюбят и надзърнат „иззад завесата“ съответно на ДУ и СЮНА

Участниците в Студентската юридическа научна академия

и да се поинтересуват от това какво правят техните колеги.

Форумите са така организирани, че протичат заедно в няколко дни при откъсване от традиционната университетска атмосфера и забързано ежедневие. През тази година събитията се проведеха на приятното място в красивата Родопска планина.

Интересни са посочените характерни черти, може да се нарекат и иновативни, които в съчетание са „запазена марка“ именно на тези два форума на Юридическия факултет на Пловдивския университет. Закономерен е фактът, който се отчита с огромна радост, че участващите в СЮНА и след време дипломирани студенти на ЮФ са сред зачислените докторанти на факултета, обучавани и в ДУ. Това отбеляза заместник-деканът доц. д-р Ангел Шопов, който приветства участниците и откри двата форума.

Докторантското училище

В занятията на ДУ водещи лектори бяха преподавателите в ЮФ доц. д-р Ярослава Генова, ръководител на Катедрата по гражданскоправни науки, и гл. ас. д-р Димитър Топузов, научен секретар на ЮФ по академично развитие. Те направиха презентации относно законовата рамка и административните процедури, свързани със съществуващите докторски програми, както и относно правилата и изискванията при писане на научна статия и дисертация. Обърна се внимание на академичната етика, както и на важноста на приложението на индивидуален подход, който трябва да съпътства

Участниците и техните преподаватели в Докторантското училище

цялостната работа на докторанта и отношенията между него и научния ръководител, между него и обучаващото звено. Презентациите имат за цел да улеснят цялостната работа на докторантите и им помагат да я доведат до успешен завършек. В част от обучението със съвети се включи и доц. д-р Ангел Шопов.

Докторантите имаха възможност да споделят и обменят опит и идеи по изследваните от тях теми, да се опознаят и да укрепят една неформална общност. Това, заедно с поднесените знания и споделяния личен опит на лектори, студенти и докторанти, е сериозен стимул за всички участници да разгърнат своя потенциал и да повишат мотивацията си за работа. ДУ протече в дух на добронамереност и приятелство, като в края бяха раздадени сертификати на докторантите.

Студентската юридическа научна академия

Академията насърчава студентите да развиват по своеобразен начин своите изследователски умения извън задължителните учебни занятия. Всеки участник представя доклад, който е изготвил по предварително избрана от него тема. Преди изготвянето на докладите заявили участниците си студенти преминават през допълнително обучение по методологията на научното изследване. Форматът дава възможност на студентите да подобрят своите умения в сферата на академичното писане и презентират с възможност да отговорят на зададени от публиката и журито въпроси, както и да водят дискусия.

Традиционно се разискват теми от всички сфери на правното познание (от теорията и историята на правото, гражданскоправните, международноправните, наказателноправните и публичноправните науки). Участниците, тази година 15 на брой, представиха накратко научните си съчинения пред петчленно жури в състав: председател – проф. д-р Дарина Зиновиева, и членове – проф. д-р Григор Григоров, доц. д-р Христо Паунов, адв. Евдокия Кемалова и студентката Габриела Иванова – победител от миналогодишната СЮНА.

В крайното класиране на първо място журито постави съчинението на студента от първи курс Евгений Караланов на тема „Вотът на недоверие и вотът на доверие. Неправилното смесване на двата института и слабостите в конституционната им уредба“. На второ място се класира Дияна Парпарова от пети курс със съчинение на

тема „Отговорност за чужд данъчен дълг съгласно чл. 177 ЗДДС“. Третото място спечели първокурсничката Стоянка Грънчарова с доклад на тема „Гарантирана ли е политическата

Наградените студенти в конкурса на СЮНА

резервна функция на президента след измененията в чл. 99, ал. 5 от Конституцията?“. Проф. Дарина Зиновиева връчи специалната награда на председателя на журито на Калоян Атанасов от първи курс за доклада му „Правни аспекти на доброволческата дейност“. Десислава Манева получи наградата на деканското ръководство за изследването си „Проблеми при изключването на съдружник от ООД“.

Участниците получиха награди – правна литература от „Сиела“, достъп до едноименната правноинформационна система, както и издания на ЮФ. Класираните на челни места съчинения ще бъдат публикувани в списанието на ЮФ *Studia iuris*.

При закриването на форумите участниците си пожелаха:

До нови срещи на следващите издания на Студентската юридическа научна академия и Докторантското училище!

Ас. Тодор РОГОШЕВ и докт. Ивелина КОЖУХАРОВА

Работна среща с Н. Пр. Наташа Бергел – посланик на Република Словения в България

На 2.10.2024 г. в Заседателната зала на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ се проведе среща на ректора проф. д-р Румен Младенов с посланичката на Словения г-жа Наташа Бергел, на която присъстваха заместник-ректорите проф. д-р Теменужка Йовчева, проф. д-р Невена Милева и доц. д-р Борян Янев, деканът на Филологическия факултет проф. д.ф.н. Константин Куцаров, ръководителката на катедра „Руска филология“ проф. д-р Надя Чернева и проф. д.ф.н. Жоржета Чолакова от катедра „Славистика“.

Н. Пр. Наташа Бергел и проф. Румен Младенов

От ляво надясно: доц. Борян Янев, проф. Надя Чернева, проф. Теменужка Йовчева, проф. Константин Куцаров, проф. Невена Милева

Нейно Превъзходителство беше съпроводена от двама колеги слависти от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ – проф. д-р Людмил Димитров и преподавателката по словенски език г-жа Ева Шпрагер. Бяха обсъдени многообразни възможности за сътрудничество: изучаване на словенски език не само във

Филологическия факултет, но с оглед на езиковата подготовка на специалисти от различни научни области, перспективите за образователен и научен обмен, осъществяване и предстоящите форми на популяризиране на словенската култура в Пловдив.

Провежданата политика на Словения с цел популяризиране на словенския език, наука и култура в България и успешното развитие на българо-словенските отношения със студентите слависти и преподавателите от катедра „Славистика“ са резултат от последователно и успешно провежданата държавна политика на Словения в полето на европейската интеграция и отварят широк хоризонт за стимулиране на креативността. Бяха набелязани и конкретни инициативи за предстоящата академична година, които да стимулират участието на преподавателите и студентите на Пловдивския университет в съвместни образователни и научни проекти.

Студенти българисти от Европа и Азия участваха в пътуващ семинар за културната карта на България

Шестнайсет студенти и докторанти от Европа и Азия получиха сертификати за участие в летния интердисциплинарен семинар на тема „Културна карта на България – Родопите. Втора част“. Той е включен в работната програма на пловдивския екип в Националната научна програма „Развитие и утвърждаване на българистиката в чужбина“, финансирана от Министерството на образованието и науката. Международният семинар се организира за втора поредна година от Пловдивския университет.

Преди да раздаде сертификатите на участниците, проф. д.ф.н. Любка Липчева-Пранджева изказа благодарност на координатора на пътуващия семинар гл. ас. д-р Борислава Петкова и изрази надежда за разширяване на културната карта на България през следващите години и в други региони на страната, за да се даде възможност на всички желаещи за едно наистина всеобхватно запознаване с богатствата и спецификите на българската култура и история.

Тази година в семинара, ориентиран към студенти българисти от чужбина, взеха участие студенти и докторанти от Австрия, Германия, Грузия, Ирландия, Полша, Словения, Сърбия, Украйна, Унгария и Япония, обединени от общата си страст към изучаването на българския език, литература, история и култура.

Маршрутът им обхваща важни културни топове на Пловдив и Родопите – Асеновата крепост, Бачковския манастир, с. Смилян – с включен

Участниците в семинара заедно с проф. Любка Липчева-Пранджева и гл. ас. Борислава Петкова

уъркшоп за приготвяне на масло и сирене в една от известните мандри в селото, Агушевите конаци в с. Могилица, Дяволския мост и тракийския култов комплекс „Орлови скали“, живописния меандър на р. Арда, Перперикон и Татул, етнографския комплекс „Гърнатскине конаци“ в Момчилград, както и винарската изба „Ария Сатра“. Студентите посетиха и с. Лисиците, до което се достига по най-дългия въжен мост в България.

Чуждестранните студенти българисти представиха своите визуални задания, създадени на базата на лични впечатления от посетените места. В отделните презентации на петте екипа с обща тема „България: поглед отвън“ те споделиха обогатената си представа за страната и отношение към различните елементи на българската културата – азбука, архитектура, изкуство, занаяти, храна, облекло и др.

Според Юми Токура от Осака, Япония, „красотата на природата и радостта от живота са втъкани в изумително красиви пъстроцветни килими и носии“. Мате Радич от Будапеща, Унгария, отбеляза, че е впечатлена от толерантността в отношенията между българи, турци, роми, евреи и арменци. Тя допълни, че не е виждала другаде така хармонично съжителстващи православни храмове, високи минарета и синагоги. За Андраж Стевановски от Любляна, Словения, България е „галерия под открито небе, неземна музика, главозамайващи пейзажи, вкусна храна, ароматно вино и дружелюбни хора“.

Седем нови магистърски програми предлага Пловдивският университет за новата учебна година

Кандидат-магистрите в деветте факултета на ПУ „Паисий Хилендарски“ могат да избират за учебната 2024/2025 година сред 119 програми, като седем от тях стартират за първи път.

Две от новите програми са в Биологическия факултет. Едната е **„Екология, околна среда и екосистемни услуги“**, която акцентира върху екологичните политики на Европейския съюз в областта на устойчивото развитие, оценката и остойнстването на екосистемните услуги. Втората – **„Приложна молекулярна биология с биоинформатика“**, обхваща съвременни направления на молекулярната биология: рекомбинантни ДНК технологии, епигенетично репрोगрамирање, геномика, транскриптомика, фармакогенетика и др.

Пет от новите магистърски програми са в Педагогическия факултет. Психолозите, завършили новата програма **„Клинична психология“**, могат да се реализират в широк диапазон от организации и институции: училища, детски градини, специализирани детски заведения, дневни центрове за личностно развитие и специализирани институции за хора с увреждания, социални домове, заведения за болнична и доболнична помощ, хосписи, специализирани лечебни заведения за оказване на психологическа подкрепа при зависимости, научни звена, консултантски институции, неправителствени организации, частни консултативни и терапевтични кабинети.

Програмата **„Педагогика на обучението по изобразително изкуство с графичен дизайн“** има за цел да подготви учители по изобразително изкуство със задълбочена подготовка по графичен дизайн в областта на печатните издания и визуалната реклама.

Същевременно солидната педагогическа подготовка, която получават, им дава възможност да усвоят необходимите умения за преподаване на предмета в различни образователни структури.

Другата нова магистърска програма е **„Графичен дизайн за реклама и мултимедия“**. Тя подготвя специалисти с многостранни теоретични знания и практически умения в областта на графичния дизайн, мултимедията и видеореklamата, както и умения за работа със съвременни цифрови технологии.

„Актьорство за музикален театър“ е интердисциплинарна образователна програма, чиято цел е да изгради специфичен тип актьори, които владеят в еднаква степен трите компонента на мюзикъла – пеене, актьорско майсторство и танц. Завършилите тази специалност ще имат познания и как да управляват собствен бизнес в областта на музикално-сценичните и театралните изкуства.

„Кино и интерактивни медии“ също е иновативна интердисциплинарна програма, която обучава студентите как да използват новите технологии и да разказват истории за екран. Завършилите я могат да се реализират като филмови режисьори, специализирани за работа в интерактивна медийна среда или създаващи различни екранни продукти в новите медии.

Повече информация за 119-те магистърски програми в Пловдивския университет, включително анотация на всяка програма, такси за обучение, условия и срокове за кандидатстване, можете да откриете на адрес: <https://uni-plovdiv.bg/pages/index/1311/>.

За новата академична година Педагогическият факултет посрещна своите студенти с обновено фоайе, което впечатлява с модерен европейски стил и функционален дизайн.

Реновацията на фоайето предоставя удобни условия за работа и срещи преди и след занятията. Новият облик на пространството включва елегантни интериорни решения и подобрена инфраструктура, която допълва атмосферата на университета.

„С нетърпение очакваме да видим студентите си да се възползват от обновеното пространство“, заяви деканът на Педагогическия факултет проф. д-р Владимир Ангелова. „Това е една важна стъпка към създаване на още по-комфортна и приятна среда за обучение и академичен обмен“, добави тя.

Очаква се новото фоайе да се превърне в предпочитано място за социализация и академични дискусии, създавайки по-добра атмосфера за всички студенти и преподаватели.

Педагогическият факултет очарова с обновено фоайе с европейски облик

**МЕЖДУНАРОДНА
ПЪТУВАЩА КОНФЕРЕНЦИЯ**

Живописна България – интердисциплинарни диалози у дома

Докт. Йоанна ГУДАЛОВА

В периода 16 – 23 септември 2024 г. се проведе третата Международна пътуваща конференция в рамките на академичната програма „Живописна България“. Организаторите на събитието – Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ и Министерството на образованието и науката, събраха студенти и докторанти от единадесет университета на девет различни страни. Участниците се включиха в съпреживяването на литературни маршрути, създадени от самите тях, а темата на форума – „Живописна България – интердисциплинарни диалози у дома“, доказва най-важното – българската литература, българският език и култура са активно свързано звено помежду им.

Международната пътуваща конференция започна с официално откриване в зала „Проф. Марин Дринов“ в Българската академия на науките. Приветствени слова бяха произнесени от ръководителя на програмата проф. д.ф.н. Любка Липчева-Пранджева, г-жа Наталия Михалевска, началник на кабинета на министъра на образованието и науката, проф. д-р Надя Чернева, която предаде поздравленията на ректора на Пловдивския университет, и доц. д-р Елка Трайкова от БАН. Проф. Липчева изказа благодарността си за подкрепата, която институциите оказват за развитието и утвърждаването на програмата. Официалните гости на събитието от своя страна споделиха възхищението си от всеотдайната работа на екипите и поставиха акцент върху значимостта на „Живописна България“ за създаването на трайни връзки между българистите по света.

Откриването на пътуващата конференция продължи с откъси от текстове, включени в литературните маршрути на участниците, представени от актьора Явор Борисов, а някои от студентите прочетоха пред публиката в залата свои преводи на знакови текстове от българската литература, голяма част от които са преведени за първи път.

Програмата на събитието включваше и първата работна сесия на екипите. Доц. д-р Надежда Стоянова и нейните студенти от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ представиха маршрута „Фигури на настоящето: градски силуети“ и чрез текстовете на автори като Агоп Мелконян, Любомир Милчев – Денди, Веселин Тачев и Иван Пейчев очертаха фигурата на човека на модерния град.

На следващия ден участниците в пътуващата конференция бяха топло посрещнати от вицепрезидента на Република България г-жа Илияна Йотова, под чийто патронаж се провежда форумът. Вицепрезидентът на страната поздрави организаторите в лицето на проф. д.ф.н. Любка Липчева-Пранджева и проф. д-р Надя Чернева, подчерта изключителната роля на Пловдивския университет за успешното осъществяване на програмата и покани участниците в „Живописна България“ да станат част и от Международния форум за кирилицата „Азбука. Език. Идентичност“ през 2026 г.

В следващите дни от своето приключение българистите се насочиха към топосите квартал Бояна в София, Трявна, Габрово, Поморие, Бургас и Пловдив, които се оказаха не просто географски дестинации, а изпълнени с литературна история места, чертаещи културни диалози. Във всеки град бяха представени по няколко беседи от отделните маршрути. Впечатление направиха отличното познаване на българския език от страна на чуждес-

Вицепрезидентът г-жа Илияна Йотова се срещна с участниците в „Живописна България“

транните участници и дълбочината на разработките, които бяха цялостни научни изследвания в българистичното поле.

Част от докладите се завърнаха към фолклорните мотиви. Екипът на доц. д-р Миряна Янакиева от Страсбургския университет

предложи текстове, които разглеждат мотива за змея, сватбата и вграждането, обединени под заглавието „По следите на три фолклорни мотива“. Към ритуала „сватба“ се насочи и един от екипите на Варшавския университет, който откри паралели между канонични текстове от българската литература и съвременната българска проза („Български културни реинтерпретации на сватбата“).

Друга група доклади пък се обърна към топоси като морето и Балкана и показа поглед отвътре, откъм българските представи за тях, но и поглед отвън. В тази насока работи вторият екип на Варшавския универси-

тет („Културотворческата функция на пейзажа. Художествени репрезентации на пространството на българските планини“), както и студентите на проф. д-р Людмил Димитров от Люблинския университет, които озаглавиха маршрута си „Български литературни сюжети и тяхната европейска миграция (митологията на пещерата – театърът на планината – поезията на морето)“. Към връзката България – чужбина се отпавиха и студентите на д-р Ася Асенова и д-р Мая Падешка от Италия. Те представиха на гостите беседи, които изградиха убежища на паметта и показаха интересното взаимодействие между България и Италия. За взаимодействие на различни култури говореха и текстовете на екипа от Сегедския университет, които поставиха акцент върху Рилския манастир и проследиха връзката му със Средна Европа.

Екипът на Пловдивския университет, ръководен от проф. д.ф.н. Любка Липчева-Пранджева, се насочи към творци, които прекриват границата на поезията и умело я съчетават в творчеството си с други видове изкуство, като фотографията, музиката и живописата („Поетите – завладени жанрови територии“). За граници разказа и маршрутът на Анкарския университет („В царството на копринената буба и тютюна“), както и този на Карловия университет („От двете страни на Балкана“ – исторически, фолклорни и литературни ракурси“). Текстовете на чешките студенти изобилстваха с различни легенди и предания, а екипът на проф. д-р Хюсеин Мевсим припомни за маргинализираната

Сертификатите на чуждестранните студенти и техните ръководители бяха връчени тържествено в Драматичния театър в Пловдив

РЕЗУЛТАТИТЕ
ОТ
КОНКУРСА„Интегриран подход в решаването
на междудисциплинарен казус“

Доротей ДИМОВА

В края на учебната година бе финалът на вълнуващия конкурс „Интегриран подход в решаването на междудисциплинарен казус“, организиран по проекта ДУЕкоС „Създаване и развитие на психологически Център за иновативни интегративни модели на обучение със социалноасистивни роботи“ с ръководител проф. д.пс.н. Майяна Митевска съвместно с Клуба по психология. Партньори на проекта са учените от Института по роботика към БАН проф. д-р Анна Лекова и гл. ас. д-р Паулина Цветкова.

Събитието беше открито с поздравителен адрес от Министерството на образованието и науката в лицето на д-р Емилия Лазарова, заместник-министър на образованието и науката. Поздравителни адреси бяха изпратени от проф. д.н. Мария Нейкова, областен управител на Бургас и декан на Центъра на юридическите науки на БСУ, директори на училища и детски градини, съпричастни към идеята на проекта и усилията на участниците.

Отборите демонстрираха своите иновативни решения пред журито в състав проф. д-р Владимир Ангелова – декан на Педагогическия факултет, Мадлен Алгафари, адвокат Станимира Чубатарова-Николова и проф. Майяна Митевска.

Отборът победител

Първата награда бе връчена на отбора „Креативни творци“ – Надежда Великова, Стела Гъркова, Стоян Петров, студенти от педагогическо, филологическо и психологическо направление. Техният изразителен талант и иновативни подходи впечатлиха журито и публиката. На второ място се нареди отборът „Aquila“ – Бояна Боянова и Алекс Димитров, студенти от специалността „Право“. Техните знания и умения в областта на правото ги наре-

Аплодисменти от журито и публиката за участниците в конкурса

диха сред най-силните състезатели. Третата позиция бе за отбора „Некус“, съставен от Стилиан Михайлов и Лилия Ганчева от специалността „Психология“, чиито познания и аналитични умения доказаха значителна конкурентоспособност. Отборите, класирани на призовите места, имаха възможността да публикуват своите решения на Международната конференция „Приложна психология и социална практика“, която се проведе през юни в гр. Варна.

Във втората част на събитието, участниците и публиката се потопиха в един вълнуващ уъркшоп, воден от Мадлен Алгафари и Александра Алгафари, на тема „Преживелищен опит, асистивни работи и изкуствен интелект“. Присъстващите не бяха просто наблюдатели, а станаха преки участници.

Благодарим на Студентския съвет ПУ „Паисий Хилендарски“ за оказаното съдействие при реализацията на конкурса!

Видеозапис от цялата среща може да намерите на YouTube канала на Педагогическия факултет:

<https://www.youtube.com/watch?v=GjttwuwvJF8>

Живописна България...

➔ От стр. 12

литература, родила се на българската граница. Най-значимото във всички представени текстове беше обаче, че границите не съществуват и българистиката е една, където и по света да се развива тя.

Пътуващата конференция „Живописна България – интердисциплинарни диалози у дома“ завърши в Пловдив, където в атмосферата на Драматичния театър в града бяха раздадени сертификатите на участниците в програмата лично от заместник-ректора по международна дейност и връзки с обществеността на Пловдивския университет – доц. д-р Борян Янев. Всички участници в събитието си пожелаха родилите се от това научно пътешествие приятелства да продължат да се развиват и заедно с високия професионализъм да създадат модела на едно ново поколение българисти по целия свят.

Вестник „Пловдивски университет“

ISSN 2815-4592 (print), ISSN 2815-4606 (web)

Главен редактор: Тильо Тилев, тел. 032/261 477

Електронна поща: tiliotilev@uni-plovdiv.bg; vestnik_pu@abv.bg

Коректор: Гергана Иванова. Предпечат: Георги Ташков

Печат: Пловдивско университетско издателство

Адрес на редакцията: Пловдив, ул. „Цар Асен“ № 24

Интересни факти
от света на биологията

- Знаете ли, че най-силният мускул в човешкото тяло е езикът?
- Кръвта на бозайниците е червена заради желязото, служещо за пренасяне на кислорода в организма. Любопитно е, че при някои видове мекотели тази функция се изпълнява от мед, в резултат на което кръвта им има син цвят.
- Всяка секунда в човешкия мозък протичат около 100 000 химични реакции.
- Биомасата на бактериите превишава общата биомаса на животните и растенията.
- Някои мекотели имат способността да сменят пола си.
- Бамбукът може да достигне височина, сравнима с 10-етажна сграда.
- Някои птици могат да спят по време на полет.
- Птицата киви е уникална с това, че няма пера по тялото си.
- Секвоите се считат за най-високите дървета. Височината им може да достигне 115 м.
- В Швеция расте смърч, който е на повече от 9500 години, което го прави най-старото дърво на планетата.
- Тихоходките са микроскопични безгръбначни, способни да издържат на колосални претоварвания. Те издържат 30-годишен престой при температура -20°C , 8-часово охлаждане с течен хелий до -271°C и нагряване до 100°C за 1 час. Много тихоходки издържат на радиация от 570 000 бер.

Самодивата в българския фолклор

Д-р Стефана ЙОРОВА

Темата за развитието на митичните образи в словесния фолклор предоставя широко научно поле за изследване. Като сравнително консервативна система фолклорът съхранява митични реликти, които изграждат и подреждат система от споделени вярвания и представи в контекста на дадена култура. От друга страна, фолклорните практики се променят непрестанно, като интегрират някои нови елементи или изоставят други.

Несъмнено днес самодивата е сред най-популярните фолклорни образи. Освен че е носител на различни митични същности, самодивата е жив фолклорен образ, който постоянно търпи промени и трансформации. Изследването на традиционните и съвременните аспекти в образа ѝ дава отговори на въпросите за динамиката в развитието на митичен образ във фолклорна среда, търси обяснение за отпадането на едни основни митични същности и за устойчивостта на други. За актуалността на самодивата свидетелства присъствието ѝ в съвременното изкуство – литература, музика, живопис, кино, анимация и др.

Работата по провеждането на настоящото изследване включваше два етапа – събирането на изходни данни и научната им обработка. Събирах данни чрез провеждане на теренни проучвания и чрез работа с архиви. За постигането на заложените цели използвах методологията на етнологията, фолклористиката

и културната антропология. И при трите науки основен подход за събиране на данни е теренното етнографско изследване. Предимството на този подход е, че дава актуална информация за съвременните представи, впечатления и реакции на хората на конкретно място по даден проблем. Целта е „да се закрепят едно културно явление (в неговата конкретна проява), за да се превърне то от жизнен в научен факт“ (Генчев 1989: 35). Информацията се събира в естествена среда, непосредствено от действителността, което допринася за достоверността ѝ. Трябва да се има предвид, че на всяко моментно изказване влияе неограничен брой външни фактори, за които изследователят невинаги може да си даде сметка, като също така е неизбежно изолирането на изследователя от контекста на събирането на информацията.

Според Стоян Генчев теренното етнографско изследване е важен извор за етническата специфика на изследвания обект. Този подход „ясно се свързва с традицията, разбира се като общностна и индивидуална памет, като израз на приемствеността в културата на общности с дълготрайна историческа съдба – етносите“ (Янкова 2015: 16). В този смисъл текстовете, записани на терен, неизменно

носят чертите на говорещия, но и на общността, към която той принадлежи. Тези специфики често личат не само в диалекта, но и в срещаните теми и мотиви във фолклорните текстове, които могат да бъдат записвани в дадено селище, регион или държава.

Произходът на самодивите не се коментира специално във фолклорните текстове. Не разполагаме с текст или мотив, обясняващ какво представляват самодивите, откъде са дошли или как са се появили. Все пак косвено можем да открием различни варианти за произхода им – въз основа на текстовете, с които разполагаме.

Какво са самодивите

върху разпространението на пещерните светилища у нас, а може и култът към нимфите да е бил автохтонен.

В старогръцката митология са познати множество колективни образи на нимфи: мелиади, хелиади, океаниди, nereиди, наяди, пляеди, хесперици, напеи, лимониади, ореади, дриади и др. Към нимфите спадат и всички музи, лампадите, сирените и менадите. Те обикновено са много на брой и освен в отделни митове, където става въпрос за конкретна нимфа, те са назовавани общо. Интересно е функционалното сходство на нимфите ореади, които често съпровождат Артемида, със самовилите в планините. И едните, и другите често проявяват черти, по които са по-сходни с amazонките, отколкото с други нимфи. Общите наименования на нимфите отговарят на характера на средата, която обитават. Така например горските нимфи са наричани ореади, а обитателките на дървета са дриади. Освен по местообитанието си нимфите често са наричани и по имената на родителите си – майките и бащите. Такива са хесперидите, плядите, океанидите и nereидите.

Природни

В прозаическия словесен фолклор преобладават представите, че самодивите са сред вечните природни сили, които сякаш винаги са били и винаги ще бъдат. Вярванията за тях често са свързани с устойчивия им образ на „вечно млади моми“. Възможно е самодивите да са наследници на древни женски божествени образи, които са „типични олицетворения на вечно живата и подвижна природа“ (Арнауудов 1996, т. 2: 588).

Има археологически данни, че по нашите земи от древни времена са били почитани подобни женски митични образи, които гърците наричат „нимфи“. Те са вечно млади жени, които „олицетворяват природата и нейните творчески сили, красотата и безсмъртието“ (КЕТД 1993: 196 – 197). Населяват горите, планините, пещерите и полетата, както и районите около течащи води. Названието „нимфи“ идва от гръцкото „νύμφη“, което означава „девойка“, „невеста“. Това до известна степен предполага и осъществяването на нимфите като съпруги на богове и майки на герои. Според Омир нимфите са дъщери на Зевс. Не можем да бъдем сигурни дали идеята за самодивите е повлияла върху образа на нимфите от гръко-римския пантеон, или се е случило обратното. Възможно е и двата типа персонажи да са породени от трети или да са възникнали самостоятелно, но е факт, че можем да открием множество функционални сходства в образите на самодивите и нимфите. И едните, и другите са хубави вечно млади моми, имат силна връзка с природата, откриват се най-често край водоизточници, влюбват се в хора, отглеждат юноци и герои, наказват хора, престъпили границите на териториите им, или биват погубвани от тях, помагат на героите да се справят в трудни ситуации или ги лекуват. Откриват се множество доказателства за практикуване на култа към трите нимфи по българските земи (Йорова 2020: 80 – 96). Възможно е развитието на елинистическата цивилизация да е повлияло

Паралелен народ

В прозаическия фолклор съществува представата, че самодивите са отделен вид същества, които населяват пространства, различни от тези, обитавани от хората, или се явяват на хората само при определени обстоятелства. Макар да е известна и поговорката „Самодива дом не събира, нито ти деца отглежда“, в много народни песни е запазен образът на самодива с малко дете (БНТ т. 4: 163) или на много самодиви, които си вземат децата и отлитат (Иванов 1959: 168). От това може да се направи изводът, че щом самодивите имат деца, може би и те, като пораснат, стават самодиви. В Родопите, Странджа и Сакар са засвидетелствани разкази за срещи с т. нар. *диви хора*. Съществуват различни предположения за произхода на това вярване, вариращи между гръко-римския и славянския митологически пантеон (Троева-Григорова 2003: 109). За разлика от самодивите те биват и жени, и мъже, като основна тяхна отличителна характеристика е, че ходят голи и са космати. Смята се, че обитават изключително диви пространства и гледат да не влизат изобщо в човешките селища. Вероятно представите

Какво са самодивите

➔ От стр. 14

за самодивите хора са резултат от смесването на тези горски диви полувешки образи с митичния образ на самодивите.

Няма преки доказателства за съществуването на паралелен народ от диви хора, макар и назад във времето. Но представата за самодивите като отделен народ е интересна. Макар и да не е експлицирана в песенните текстове, изглежда устойчива във времето. Допускам, че тя е традиционен елемент, по-скоро характерен за народната проза, която е съхранила тази представа. Приказният образ на самодивите, разказите за срещи с тях, както и забраните, асоциирани с тях, ги обуславят като непосредствено паралелно съ-съществуващи с хората. Най-често представите за тях са, че са отделен вид, който съжителства с хората на земята.

Вакханки

Според Евгений Теодоров самодивите са фолклоризиран образ на вакханките. В приказките и песните за самодиви с конкретни имена той открива отразена конкретна историческа случка. Когато самодивите оставят ризите, коланчетата и булата си, като влизат да се къпят, те стават обикновени жени, които могат да се женят. Тук Теодоров вижда сваляне на ритуалния реkvизит на вакханката и превръщането ѝ в обикновена жена: Стана, Мита, Радка, Дена, Магда и др. (Теодоров 1999: 18 – 19). Песните на самодивите и нимфите Теодоров открива като наследници на култа към богинята Котито, която е и покровителка на музиката. По-късно функциите ѝ преминават в почитането на Артемида или Диана (Лозанова-Станчева 1993: 212). Подобно, стрелите и елените на самодивите са също атрибути на Артемида и Бендида (Попов 1981: 101). Според Георги Михайлов „[у] траките Бендида – Артемида – Диана – Хеката е образът на самовилата, която присъства често в кралимарковските песни“ (Михайлов 1972: 30). Подобие между образа на самодивата и Бендида откриваме и на ниво „богини връзвачки“ (Елиаде: 1980: 19), тъй като „и в Тракия е съществува-ла представата за Великата богиня като предачка на човешките съдби“ (Маразов 1992: 107), а най-младата самодива орисница е аналогична на образа на древногръцката Клото.

Тогава като подобни на светилищата на самодивите нимфи можем да разглеждаме и жертвените шарапаша на Бендида, „богиня на подземния свят и на смъртта, която била свързана с един оргиастичен и кървав култ“ (Митрев 2003: 195). Несъмнено следи от тази „крвожадност“ и „оргиастичност“ можем да открием в традиционния образ на самодивите в народните песни и приказки, когато те се проявяват като злосторни нощни създания. Паралели между самодивите и вакханките можем да открием и в мотива за надсвирване на овчар и самодиви. В него Йордан Иванов вижда продължение на орфеевския мотив: „Състезанието между овчар или свирач и самодиви в българския фолклор отговаря на орфеевския мотив, гдето съревнованието става между Орфей и нимфите“ (Иванов 1959: 164). Като предава превода си на „Митологията“ на Хумберт, той свободно замества названието нимфи със самодиви (Иванов 1959: 165).

От хора

Често се записват вярвания за човешки произход на самодивите. Така например старите хора в с. Хотанца предполагат, че „трябва да са от човеци станали“ (Симеонова 1970: 43). Вярването за човешкия произход на самодивите се свързва с представите за странстванията на душата след смъртта. То сближава образа на самодивите с този на мъртвите. Макар това да е привидно късно смесване на различни демонични образи, всъщност има твърде старинни основания във фолклорната култура. Иваничка Георгиева пише, че самодивите не само имат връзка със света на мъртвите, но и „някои техни черти говорят за принадлежността им към него“ (Георгиева 1993: 157). Убедителни са доводите, които тя представя: самодивите живеят на границата между световите, празникът им съвпада с времето на разпус на душите на починалите, а разплетените им коси и бялото им покривало, наречено „сянка“, също ги доближават до покойниците. Все пак трябва да се

Стефана Йорова е български учен, доктор по етнология към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Занимава се професионално с митология, фолклор и социална психология. Изследва човешкото отношение към свещеното и времето, творческия процес и взаимодействието между език и култура.

Предлагаме откъс от нейната книга „Самодивата в българския фолклор“.

В нея са представени различните превъплъщения на митичната женска фигура от народните ни песни и приказки, от разказите на хората някога и сега. Самодивата, която гради чуден град „ни на небе, ни на земя“, е важен посредник между божествената и човешката ред. Трите самодиви като орисници наричат съдбата. Чудно красивите природни девойки владеят над извора на живота, познават всички билки и могат да даряват или отнемат здраве по своя воля. Те яздят крилати елени, борят се с юнаци или се надиграват и надсвирват с тях. Ако загубят облог с момък или той им открадне дрехите, докато се къпят, самодива може да стане и човешка съпруга. До днес хора виждат или чуват самодивски хора и сватби, а някои дори тръгват с тях. Нов и интересен е мотивът за самодивска войска. Тук ще намерите събрани, подредени и анализирани народни разкази за самодиви. Самодивата ще разкрие същността си на вечен образ на създаващата и поддържащата света женственост.

Това е първата монография, посветена само на образа на самодивата в нашия словесен фолклор. В приложение ще намерите публикувани за пръв път 164 съвременни разказа за самодиви, записани от авторката на терен.

отбележи, че в повечето случаи се наблюдават значителни разлики в сюжетите, свързани с демоничните проявления на самодивите и с тези на мъртвите.

Вярва се, че в самодива може да се превърне млада покойница, предимно лехуса жена или удавена девойка (Стойнев, Попов и др. 1994: 306), а също и наскоро омъжена или застаряла мома (Маринов 1994: 298). „Починалите млади булки и родилки също се превръщат в самодиви. Те са умрели, когато са били в преходно, гранично състояние между два социални статуса, не са преминали социализиращите обреди, които ги утвърждават в новата социална възрастова група на омъжените жени“ (Георгиева 1993: 157). Тъй като в традиционното общество сватбата е виждана като задължителен инициационен момент от човешкия живот, смята се, че непреминатите през тази инициация не могат да намерят покой и след смъртта си. Христо Нейков е записал представата, че самодивите „са умрели девойки в гората. Душата им иска да се венчае, затова мъчат момчета“. Може би именно тези представи стоят в основите на явлението самодивска сватба. Вярва се, че това е сватба без младоженец, само с невеста, а срещнатият по пътя на сватбата мъж бива привлечен за тази позиция. Често историята е с фатален край, като сватба със земята, вариант на мотива мъртвешка сватба (Thompson 1955 – 1958: Till). В много фолклорни варианти кукуригането на петела спасява младоженеца от гибел.

Съществува представата, че самодива става и от починал при неестествени обстоятелства човек. Смята се, че удавници, обесени, самоубийци, убити, посечени, паднали от сграда, убити от гръм, отвени от вихрушка „след смъртта си те се превръщат в зли и отмъстителни духове“ (Георгиева 1993: 197). В мито-религиозните представи по целия свят е разпространена представата, че неестествената смърт придава особен статут на избраничество на жертвата от страна на божество (вж. Щернберг 1992: 96). Това важи особено като обяснение за произхода на самодиви от хора, загинали от природни стихии. Същевременно съхраняването на паметта за мъртвите създава фолклорната представа за техния колективен образ. Тъй като мъртвите вече не принадлежат на човешкия свят, но не може да се приеме, че могат да изчезнат напълно, те се представят като част от отвъдното, вече населено с други божествени или демонични персонажи пространство.

С литературно четене в Пловдивския университет бе почетена паметта на проф. д.ф.н. Светлозар Игов

Литературна вечер в памет на проф. д.ф.н. Светлозар Игов се проведе на 30 септември 2024 г. в 6. аудитория на Пловдивския университет. Идеята за събитието бе на Екатерина Костова и се реализира с подкрепата на Катедрата по славистика и вестник „Пловдивски университет“. Колеги, приятели и негови бивши студенти дойдоха да засвидетелстват уважението си към проф. Игов – литературовед, писател, критик, преводач... Списъкът може да бъде продължен, защото той наистина беше широко скроена личност в битността си на литератор, който във всички изброени сфери има изключителни постижения. Любим преподавател, учител и опора на прощаващите литературни творци и млади учени в Пловдивския университет. Да споменем и факта, че една от най-значимите литературни награди в България в новото ни време беше учредената от него „Дъбът на Пенчо“, която нямаше никакво материално покритие, но в духовен план даваше най-ценното признание.

Литературният академичен час бе открит от проф. д.ф.н. Жоржета Чолакова – дългогодишен колега на проф. Игов в Катедрата по славистика, била е също така негова студентка и асистент по славянски литератури. Тя предостави думата на заместник-декана на Филологическия факултет доц. д-р Ани Кемалова, която изрази подкрепата на деканското ръководство за реализацията на това събитие и изказа благодарност, че по този начин се съхранява паметта за значимите личности на факултета и университета, които за съжаление

Проф. Светлозар Игов

вече не са между нас, но оставят своя светъл пример.

Специални гости бяха съпругата му Виолета Игова и техният син Атанас Игов, който показа снимки от личните архиви на Светлозар Игов, Жела Георгиева, Иван Цанев, Института за литература към Българската академия на науките и фотографа Тодор Славчев, някои от които се представят за първи път. В момента той подготвя книга в памет на своя баща, която включва пълна библиография на текстовете му, снимки и документи.

Събитието бе обявено като литературно четене, в което участниците – предимно студенти на проф. Игов – бяха Екатерина Костова, Роза Анастасова, Антон Баев, Красимир Димовски, Петър Краевски и Тильо Тилев. Те споделиха спомени и впечатления от неординерното му присъствие не само в литературата, но и в цялостното културно пространство на България от 60-те години на XX век до днес. Прозвучаха авторски стихове, а също и стихове от Светлозар Игов. Издателят Стойо Вартоломеев разказа за съвместната им работа по подготовката на първото издание на книгата с фрагменти „Призори“. Психологът проф. Веселин Василев също сподели спомени и акцентира върху някои характерни черти на проф. Светлозар Игов, които го нареждат сред най-значимите личности в българската литература – като творец и като човек.

Пълен запис от събитието може да видите в интернет: <https://www.youtube.com/watch?v=ES7TuGKC6P8>

Проф. д.ф.н.
Светлозар Игов:

Идването ми в Пловдив се превърна в един от онези празници, които никаква мрачна обществена атмосфера не може да ни отнеме*

Студентските ми години в Софийския университет съвпаднаха с ведрите за българската култура години на „размразяването“, които освен романтиката на нашата младост носеха и жаждата за разширяване на хоризонтите на българската култура. А като студенти по славянска филология имахме щастието да общуваме с либералните обществени и интелектуални движения в Полша, Чехословакия, Югославия. Заедно с Огнян Сапарев, Михаил Неделчев и Енчо Мутафов образувахме известната през 60-те години „четворка“, която освен със структуралистичните си възгледи се слаवेशе и с много волнодумни изяви, скандализирали тогавашното обществено мнение. И обществено-литературният ни възход не продължи дълго.

Заради подкрепа на Пражката пролет през 1969 година бях прогонен от асистентска работа в Софийския университет и задълго ми бе забранена научна и преподавателска дейност. Щастието ми се усмихна едва през есента на 1977 година в лицето на Пловдивския университет. И в България бяха решили по съветски образец да използват провинциалните университети като място за заточение на неудобни за властта учени. Тук вече четеше лекции приятелят ми Огнян Сапарев, имах и други приятели сред местните литератори. В катедрата съществуваше добра колегиална атмосфера. А когато към това прибавим и колоритната артистична атмосфера на един от най-красивите и одухотворени балкански градове – Пловдив, идването тук се превърна за мен в един от онези празници, който никаква мрачна обществена атмосфера не може да ни отнеме.

И струва ми се, че именно желанието на диктаторския режим да освободи столичния университет от неудобни млади кадри, създаде предпоставката по-оживен интелектуален живот да пламне в някои от провинциалните университети. Нима е случайно това, че след литературното оживление в Софийския университет

през 60-те години новата литературна школа – от Борис Христов и Марин Георгиев до Калина Ковачева и Таньо Клисуров – през 70-те години се оформи във Велико Търново. А от края на 70-те години до днес може би най-компактната нова литературна вълна в националната ни култура се оформи в Пловдив – от Тодор Чонов, Добромир Тонев, Веселин Сариев и Красимир Обретенов до Албена Хранова, Мирела Иванова, Александър Секулов и Антон Баев. И това са само малка част от поетите. А колко още талантиви белетристи, критици, езиковеди, преподаватели и журналисти, учени и общественици даде на България Пловдивският университет. Помня повечето от тях още от студентската скамейка. После беседите ни се пренасяха в „Кристал“ или в Стария град, под платаните на ул. „Иван Вазов“, в кръчмата „Пловдив“ или из книжарниците около Джумаята. Както неотдавна припомни приятелят ми Владо Янев, петъчните ми идвания в Пловдив се превръщаха в цяла литературна академия, в която лекциите от аудиториите се пренасяха около някоя маса в многобройните артистични заведения на този град, където ме чакаха верни приятели – от Сашо Бандеров и Кико Папазян до студентите ми от университетските аудитории, превърнали се вече в приятели и колеги литератори.

Сега, когато се оглеждам сред колегите си в катедрата, виждам сред „старите“ Бистра Ганчева и Иван Куцаров, Клео Протохристова и Юлия Николова и цял кръг от одухотворени лица на бивши талантиви студенти, а днес – зрели наши колеги. И си мисля, че целият този интелектуален потенциал би могъл да се превърне в ядрото на една научна филологическа школа, на една нова пловдивска школа, която да върне на Пловдив престижа от времето на Иван Вазов и Константин Величков, когато този град е бил наричан „българска Атина“.

Тук някога срещнах и голямата си любов. И нашите деца днес считат Пловдив за свой роден град. И чрез всички тях – чрез децата си, чрез многобройните си приятели, чрез университетските си колеги, чрез вече хилядите си студенти, които срещам където ли

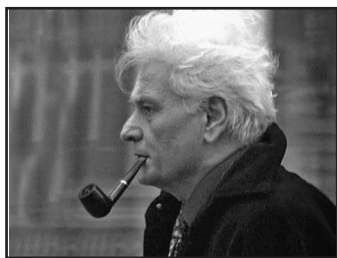
* Текстът е публикуван през 1993 г. в брой 14 – 15 (149 – 150) на вестник „Пловдивски университет“ по случай 20 години от създаването на филологическите специалности.

Световни имена в науката

Жак Дерида

Навършиха се 20 години от смъртта на съвременния френски философ, писател, литературен, културен и политически теоретик Жак Дерида (15.07.1930, Биар, Алжир – 8.10.2004, Париж, Франция).

Смятан е за най-известния философ на ХХ в. Има огромно влияние върху философията и литературната критика, но и интелектуалната сфера като цяло, и става особено известен като създател на критическия подход или методология във философията, наречен деконструкция. Изключително продуктивен, неговите многотомни публикации и конкретно идеята му за деконструкцията имат дълбоко влияние, предимно през последната четвърт на 20. век, върху европейската континентална философия, литературна теория, хуманитарните специалности и различни сфери на изкуството, че даже и върху архитектурата, историята и правото. Дерида обикновено е смятан за труден за четене автор, неговите изследвания често са на границите на философията и се отнасят и до политиката, поетиката, въпросите на пола, психоанализата, статута на университета и етиката. Дерида е също така свързан с постструктурализма и постмодернизма, въпреки че никога не е използвал последния термин, за да определи себе си и своята работа.

Жак Дерида посещава България през 2001 г. и е удостоен с „доктор хонорис кауза на философските науки“ от Софийския университет. Тогава присъства на международна конференция, посветена на него самия и организирана в София, чиято тематика е определена в областта на политиката: „Чудовищният дискурс. Балканите и Европа – деконструкция на политиката“.

Дерида смущава мнозина.

Ноам Чомски изразява виждането, че Дерида използва „преценциозна реторика“, за да замъгли всъщност простотата на своите идеи. Той поставя Дерида в една широка категория парижки интелектуалци, които критикува като действащи в ролята на елитна силова структура за добро образование чрез „трудно писане“.

Джонатан Кандел в некролога на Дерида, публикуван в „Ню Йорк Таймс“, нарича философа „неясен теоретик“.

Ричард Уолин продължително и упорито е спорил в подкрепа на твърдението и тезиса за „корозивния nihilизъм“ по отношение на Дерида и вдъхновителите на неговата работа – Батай, Бланш, Левинас, Хайдегер, Ницше и пр.

Идеите на Дерида са заредени с прогресивен потенциал, защото:

Те ни карат да потърсим скритите предположения в широко разпространените теории и вярвания.

Те ни предупреждават да подлагаме на критика базата, от която правим стойностни оценки.

Напомнят ни, че винаги мислим и говорим от дадена позиция.

Уверяват ни, че няма обективна позиция, която да ни дава достъп до чиста и глобална истина.

По този начин ние можем и трябва да бъдем отворени за нови възможности.

Владимир ШУМЕЛОВ

Идването ми в Пловдив...

➔ От стр. 16

не из България, свързани чрез Пловдивския университет, мога да нарека и аз Пловдив, свой град.

И когато тялото ми започне да зъзне под софийските мъгли, а духът ми да се мята тревожно сред отровните нравствени изпарения на столицата, скачам във влак, автобус или кола и знам, че под небето на Тракия ме чака едно южно слънце, виждам как в далечината на синкавия хоризонт израстват тепетата, а в аудиториите ме чакат с любопитните си очи непознати лица, с много от които – вярвам – в бъдещето ще се гордее България.

Студенти филолози са финалисти в международни конкурси, посветени на кръгли годишнини от рождението на А. С. Пушкин и М. Ю. Лермонтов

Сериозни успехи постигнаха студенти русисти при участието си в международни състезания, свързани с руския език и култура и посветени на 225-годишнината от рождението на А. С. Пушкин и 210-годишнината от рождението на М. Ю. Лермонтов.

Габриела Вълчева и Маргарита Латева – студентки съответно в 4. и 3. курс, спец. „Руска филология“, са победителки в XIV Международен конкурс под надслов „Что в имени тебе моем?“ (март – юни 2024 г.), който се провежда вече 24 години по случай рождението на великия руски поет Александър Сергеевич Пушкин (6 юни 1799 г.). Организатор на конкурса е Държавният институт по руски език „А. С. Пушкин“, Москва. В състезанието, което се провежда в 7 различни номинации, участваха рекорден брой любители и познавачи на руското слово – 1513 от 67 страни. Най-много участници имаше в раздела „Читаем Пушкина“, където за наша гордост победителите са от Пловдивския университет – Габриела Вълчева рецитира в оригинал стихотворението „Цветок“, а Маргарита Латева – „Письмо Татьяны Онегину“ (от романа в стихове „Евгений Онегин“).

Участниците в конкурсите

Другият престижен конкурс – „А. С. Пушкин голосами детей“, беше организиран от Държавния институт по руски език „А. С. Пушкин“, Центъра на езиците и народите на Русия, както и други институции. За участие във фестивала бяха регистрирани 829 души. Отново много добро представяне на Габриела Вълчева, както и на Ивайло Лепоев от 3. курс (РФ), с когото са победители в дистанционния етап. Габриела рецитира „Цветок“, а Ивайло участва в 2 категории. В първата рецитира встъплението на поемата „Руслан и Людмила“ – „У лукоморья дуб зеленый“ (в превод на български на Любен Любенов), а също така участва и със собствен превод на недовършената поема „Кирджали“.

Кристина Стоева от 3. курс (РФ) участва в конкурса „Читаем Лермонтова с иностранцами“, който се провежда по случай 210-годишнината от рождението на Михаил Юриевич Лермонтов. Във форума, организиран от Учебния център по руски език на Московския държавен университет „М. Ю. Ломоносов“, тя се представи с изпълнение на стихотворението „Парус“.

Понастоящем Александра Симеонова, Габриела Вълчева, Десислава Костова, Маргарита Латева и Стефания Стоянова – студентки в специалностите „Руска филология“ и „Български език и руски език“, участват в Първия световен шампионат по руски език за чужденци (септември – декември 2024 г.), като са преминали успешно онлайн етапа му, и продължават с увереността, че ще са сред финалистите през декември в Санкт Петербург. Пожелаваме им успех!

Числата на Фибоначи – божествена намеса

Илия МАКРЕЛОВ

В много области на познанието самите числа не са толкова важни. По-важни са съотношенията (пропорциите) между тях. Например, за икономическия статус на една държава не се съди само по стойността на БВП (брутния вътрешен продукт). Тази стойност трябва да се раздели на броя на населението ѝ, което си е съотношение.

Ако все пак, читателю, си направите труда да разделите БВП на Германия на броя на гражданите ѝ ще получите число, няколко пъти (по едно време беше 8 пъти) по-голямо от съответното число за България. Това означава, че Германия има 8 пъти по-висок стандарт от България.

Между другото, БВП на Китай е хиляди пъти по-голям от този на България, но отношението на стойността на БВП към броя на населението на Китай може да се окаже, че е по-малко от това на България.

Ще кажем още, че процентът (%) – тази изключително важна величина за сравнение, също е съотношение (може и отношение). Дотук е очевидно, че отношението между числата е измерител (модел) на някакво състояние.

Има обаче едно друго специално съотношение (може и пропорция), което има приложение в архитектурата, изкуството, музиката, генетиката и изобщо в макро- и микросвета. Тази пропорция е изградена от природата, преди още да съществува човечеството.

Някъде към XII век хората откриват това съотношение по един много странен начин чрез Леонардо Фибоначи (р. 1170 г. в Пиза). Голяма част от живота си Фибоначи прекарва като търговец, работещ заедно с баща си. Той пътува до много страни в Близкия изток и Европа и това активира интереса му към различните валути и тяхното съпоставяне (съотношение). Фибоначи е известен и като човека, въвел арабските цифри (от 1 до 9) в Европа, които европейците доста бързо осъзнават като полесни за изписване и смятане от римските. Когато през 1200 г. Леонардо Фибоначи се завръща в Пиза, той се отдава почти изцяло на математиката. Една от работите му е първият документиран пример за прости математически уравнения, изписани с арабски числа. Освен това той си поставя няколко практически задачи, които се опитва да реши. Една от тях е да опише модела на размножаване на зайците. Идеята е Фибоначи да изчисли как във времето ще нараства популацията на зайците при определени условия. Първото условие е, че нито един от зайците няма да умре; второто – че всяка двойка зайци няма да създава месечно повече от една двойка потомци; и накрая – приема се, че всеки заек достига своята половина зрялост през втория месец.

Така се ражда прочутата редица от числа на Фибоначи:

1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89, 144, 233, 377, 610, 987, 1597, 2584...

Видно е, че от определен момент нататък популацията на зайците нараства особено бързо.

Всяко число от редицата (от третото нататък) представлява сумата от предходните две.

Може сами да се уверите, уважаеми читатели, че с увеличаването на стойността на числата от редицата отношението на кое да е число към предходното устойчиво приближава стойността 1,618:

$$\frac{34}{21} = 1,619048; \quad \frac{55}{34} = 1,617647;$$

$$\frac{89}{55} = 1,618182; \quad \frac{144}{89} = 1,617977;$$

$$\frac{233}{144} = 1,618056; \quad \frac{377}{233} = 1,618026;$$

$$\frac{610}{377} = 1,618037; \quad \frac{987}{610} = 1,618033 \text{ и т.н.}$$

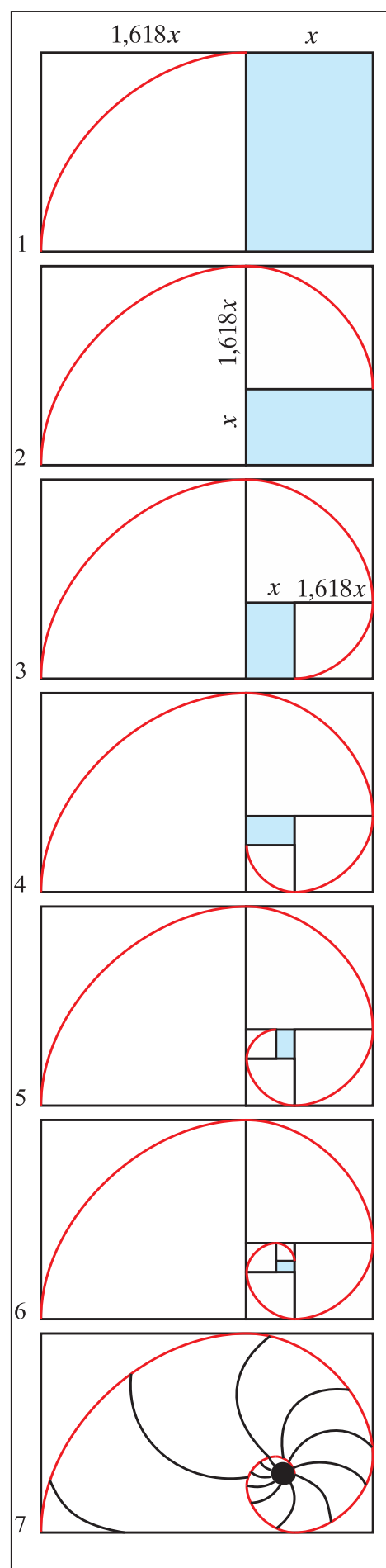
Стойността 1,618 е известна като **златното сечение**. И все пак дали получените по-горе резултати са някакъв случаен модел на поведение?

Когато ние, хората, достигнем зрелостта си, съотношението между дължината на тялото под пъпа към това над него е близо 1,618. Дали това е пак случайност? Естествено, започваме да се съмняваме... С течение на времето е установено, че златното сечение и редицата на Фибоначи поглеждат от всяко ъгълче на природния свят, от най-големия бозайник до най-миниаюрната структура, от най-простото водорасло до най-гигантското дърво. Черупката на раковината нараства и папратът се разлива по същата схема, наблюдавана от Леонардо Фибоначи.

Във фигурите, които ви предлагаме, обърнете внимание, че всяка следваща по-дълга страна на получения правоъгълник се дели на принципа на златното сечение от 1,618. В последната фигура имаме вече оформена спирала. Разпределението на семките в питата на слънчогледа се ръководи точно от тази спирала, която на свой ред се базира на златното сечение. Броят на венчелистчетата на маргаритката също спазва числовата редица на Фибоначи. Разклонението на храстите, дърветата и дори бронхите в нашите бели дробове също следват тези божествени закони.

Леонардо да Винчи (1452 – 1519) използва за своя шедьовър „Мона Лиза“ пропорциите на златното сечение. Същото прави и Микеланджело в своите скулптурни произведения.

Съотношенията между дължината на костите на човешкия пръст, длан и ръка са примери, които могат да бъдат демонстрирани на всеки учебен скелет. На микрониво

Пловдивският университет посрещна чуждестранните „Еразъм“ студенти за новата академична година

„Еразъм“ студенти от Полша, Латвия, Португалия, Испания и Гърция стартираха мобилност за обучение по програмата „Еразъм+“ през зимния семестър на академичната 2024/2025 година в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Ориентационните дни, организирани от отдел „Международно сътрудничество“, и този път помогнаха на чуждестранните студенти да се адаптират по-лесно в обстановката. Те бяха посрещнати на 26 септември в зала „Компас“, където се запознаха с историята на България и Пловдив, структурата и дейността на институцията, условията за обучение и използването на университетските общезития и възможността за изучаване на български език в Пловдивския университет. На срещата присъстваха и „Еразъм“ координатори и техни представители, които ориентираха студентите по-детайлно в учебния процес и разписанията по факултети.

Експертите от отдел „Международно сътрудничество“ разведоха гостите из сградите, библиотеките и центровете на университета.

Програмата на Ориентационните дни продължи на 27 септември с разходка из централната част на Пловдив. Студентите се запознаха отблизо с културно-историческото наследство на Пловдив, както и с основните административни пунктове, които ще са им необходими по време на техния престой тук.

Чуждестранните студенти заедно с д-р Димитър Карамитев от отдел „Международно сътрудничество“ по време на разходката в Стария град

Предстои и кратка екскурзия, която ще позволи на студентите да опознаят забележителностите на региона около Пловдив.

Отдел „Международно сътрудничество“

Числата на Фибоначи – божествена намеса

➔ От стр. 18

всяка двойна спирала на ДНК има дължина 34 ангстрьома и ширина 21. Същите числа ги има и в числовата редица на Фибоначи, а тяхното съотношение е отново 1,618 (по-точно – 1,619048).

Художниците на Ренесанса по някакъв начин установяват, че всичко в природата следва едни и същи правила по отношение на формата.

Фактически златното сечение е мярка за съотношение, която свързва и най-простата форма на живот с най-сложната. Архитекти като сър Кристофър Рен включват тези универсални пропорции в своите планове за църкви не само по естетически или религиозни причини. Те отлично си дават сметка, че подобни съотношения увеличават в значителна степен акустиката на техните сгради. Хармонията на звуците и музиката също се базират на тази свещена геометрия.

Спираловидната динамика – новата дисциплина, която възниква от тази жива геометрия, се прилага все по-активно и в света на бизнеса, за да предсказва развитието на финансовите пазари и да спомага за растежа на компаниите.

Оказва се, че всичко в рамките на нашата Вселена споделя нещо много специално, при това на най-фундаментално ниво – един невидим, организиращ, взаимносвързан интелект, който е дал началото на енергията и формата; едно благо, което мнозина вероятно биха определили като същността на самия Бог.

ПРЕПОРЪКА

Ако се наложи да правите нещо, което се състои от две части или има две измерения, използвайте числото 1,618, т.е. отношението на по-големия размер към по-малкия да бъде равно на 1,618 (може 1,62 или 1,61 или 1,60). Например размерите на един мой бароков шкаф (широчина/височина) водят до числото 1,60.

Следва нещо, което се отнася за дамите.

Колко да бъде висок токът на една елегантна обувка? Отговорът на този въпрос е важен за всяка жена, която иска да изглежда привлекателно.

Наблюдавайте схемата на **Фиг. 1**, където параметрите a и b са съответно размерите от пъла до петата и от пъла до темето. Както беше казано, трябва да очакваме, че $\frac{a}{b} = 1,618$ или близко до това

число. В повечето случаи това е така, но има и изключения. Тогава ще трябва да изберем подходяща дължина на тока, която ще означим с x .

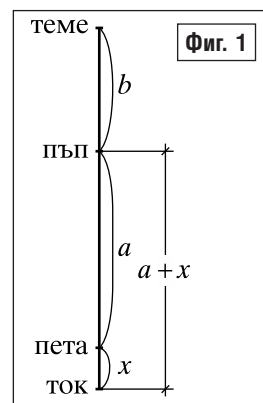
Ето как.

Обувката вече става продължение на тялото и с помощта на неизвестната стойност x ще поискаме отношението

$\frac{a+x}{b}$ да бъде равно на 1,618:

$$\frac{a+x}{b} = 1,618 \rightarrow a+x =$$

$$= 1,618 \cdot b \rightarrow \boxed{x = 1,618 \cdot b - a}$$

КОМЕНТАР

Възможно е, уважаеми дами, да получите отрицателна стойност за x . Това очевидно означава, че сте добре сложени и нямате нужда от ток. Но все пак ще бъде добре (и това вие го знаете) да си изберете обувка с елегантен, но немного висок ток. Така по-лесно ще пазите равновесие и по-малко ще се изморявате. По-голям проблем ще имат дамите, на които числото x се получава неудобно голямо. Но какво ли не прави една жена, за да изглежда привлекателно!

ПРИМЕР

Поискахме от наша колежка да ни даде размерите си от вида a и b , които се оказаха $a = 98$ см и $b = 65$ см. Целта ни беше да намерим величината x (височината на тока).

РЕШЕНИЕ

$$\text{От } x = 1,618 \cdot b - a \Rightarrow$$

$$x = 1,618 \cdot 65 - 98 = 105,17 - 98 = 7,17 \text{ см.}$$

В този случай е добре да се избере обувка с височина на тока 7 см. В края на краищата може да се направи компромис с $x = 5$ см или 6 см, или 8 см, ако няма подходящ модел обувка с получената стойност за $x = 7$ см.

КОМЕНТАР

Не съм сигурен, че по-младите дами искат да се съобразяват със златното сечение. Те просто искат да изглеждат по-дългокраки.

**Васко
Жеков**

БАЛАДА ЗА ИКОНАТА

Мама пожела да ѝ върна иконата, оная, дето някога взех да полагам основите на бъдещата колекция. Обикновена домашна икона, триптих, примитив от Тревненската школа, създадена през двадесетте години на миналия век. Пред нея моята баба, нейната майка, палеше кандилото и канеше мъртвите на разговорка, дордето един ден вуйчо ми, загрижен за кариерата си, я свали от стената и я притули от чуждите погледи, аз пък от неговия.

Сега мама си я искаше обратно, защото пътят до гробищата за нея ставаше все по-дълъг, а и времето се разваляше точно когато той трябваше да се извърви. Можех да я върна, пък никак не ми се искаше да се разбере, че я бях прибрал, без да кажа никому, а и бях свикнал с нея като с първа стъпка в колекционерството.

Този проблем беше решим, ала по друг начин, много по-добър, едно – защото можех да си го позволя, друго – за да покажа ниво и да зарадвам мама. Обиколих всички места, където се излагат икони, но все нещо не ми хващаха окото, затова поръчах на едно да ми изпише копие от иконите на катедралата „Александър Невски“. Платих щедро, той се постара и така всички останахме доволни.

Занесох иконата на мама. Като я видя, очите ѝ останаха в нея. Монтирахме я на удобно място в къщата, турихме някогашното газениче, свещника, намерихме забравено кандило, и тамяна намерихме, и стана, кажи го, домашен параклис.

Заминах доволен от себе си и най-вече от това, че мама оцени порасналите ми възможности и вече не се безпокоеше за това как ще оцелявам занаят. Каква беше обаче изненадата ми, когато не след дълго тя ми се обади пак и притеснена някак си, ми благодари за онази икона, ала си поиска своята.

Нямаше ни какво да сторя, ни защо да споря, върнах я. Монтирахме я на мястото на предната, макар да бе доста по-малка и неугледна, а с това сякаш нарушаваше пространствената концепция на домашния параклис. Мама го забеляза, не се впечатли чак толкова. Прекръсти се, после дълго говори нещо на моя баща, после на нейния си баща, на нейната си майка, на леля ми, на близки, на роднини и на познати. Имах чувството, че изреди мъртвите на цялото ни село и завърши някак си облекчена и успокоена.

Когато дойде време да си тръгна обратно, не знаех какво да правя със свалената икона. Тогаз мама каза:

– Остави ми я и нея, много е хубава. Богородица е докарана като жива, може и да ти проговори.

– А защо тогава...?

– Хубава е за гледане, но не става за кръстене. Да речеш, че не съм опитвала, опитвах.

Сетих се, сам се сетих – четеш, пък не дочиташ. Всичко направено, както му е редът – тема, фабула, образи, изречения, а не става за кръстене. Картини гледаш – всичко направено както трябва – композиция, колорит, но отминаваш – не става за кръстене. Музика слушаш – ритъм, мелодичност – не става за кръстене.

Започнах да се побърквам, всичко до което се докоснех, първо проверявах става ли за кръстене. Не харесвах почти нищо, нямаше с кого вече да общувам и се прибрах в себе си. Самотата стана любимото ми мъчително ежедневие, смешни, че и жалки ми се виждаха напъните на няколкото литературстващи неудачници, дето се пъчеха по вестниците, та да им се видят имената, и дрънкаха за какво ли не, уж загрижени за съдбата на народа. Глупости! Яд ме беше не на тия, дето се тупат в гърдите, не на тия, нищо неразбиращи, дето им ръкопляска, а на онези тутлювци – учениците, които не се сещат да открият истинското ДНК на изкуството. Знам го, просто е – истинският голям творец влага енергия във всяка дума, във всяка багра, във всяка нота, а създадена веднъж, тази енергия никога не се губи. Туряш уредчето, кривата започва

да играе като пулсиращо сърце и няма мърдане. Имитаторите отпадат от само себе си. Фалшификаторите – съвсем, и горките колекционери няма да се колебаят дали това платно е създадено от Златьо Бояджиев, или не. Ще изчезне дори и моят личен принос в периодизацията на творчеството му – дясна ръка, лява ръка, чужда ръка.

Боже, що за глупава утопия. Утопия, утопия, ала спасение. Има летва, има праг на възможностите. Защо аз не полетя със своите сто и тридесет килограма, за да се правя на Стефка Костадинова? Мисълта за обърканите стойности не ми даваше спокойствие и все по-често се сещах за професор Здравко Петров, който казваше, че нищо голямо не става, защото са разместили елементите в Менделеевата таблица. Чуждите валенции шестваха свободно, тържествено и необвързано и всеки техен носител

се чувстваше объркан, самотен и притеснен, и никой не искаше да се раздели с тях и да остане без нищо. Това ми се струваше толкова безнадеждно, като да бе дошъл краят на света. Тъпо и неразумно е да създаваш нещо, което не става за кръстене и от което никой няма нужда. Безнадеждно е, а без надежда светът умира. Нашият свят. Това беше върхът на дъното и нямаше къде по-надолу да се спускаме. Тъй мислех и не подозирах даже, че не бях прав, до онзи горещ предиобед, докато не попаднах отново в ателието на художника и поета Георги Трифонов. Създаденото от него и невидяно от никого препълваше тавана и трябваше да размествахме платна и да си пробивахме път: той – да си намери някаква шпакличка, аз – за да си изкрънкам поредния подарък.

Чудакът не обичаше да се ровя в нещата му, аз пък не обичах да се съобразявам с това, а нали е истина, че силният побеждава, а умният отстъпва, не се церемоних много-много. Пъшках и размествах, размествах и пъшках, избирах и отхвърлях бъдещия си подарък до онзи миг, в който попаднах на проектите му за църквата в Пампорово. Скandalът отдавна беше отшумял, несправедливостта бе възтържествувала за пореден път и платната, и „панелчета“, готови за монтиране, стояха кротко, сякаш и те се бяха примирили. Готвех се да кажа нещо важно и дълбокомислено, когато ръката ми сама се надигна и се прекръстих.

Знаех, че ако Трифонов ме види, ще ме подиграе, и се обърнах да разбера каква я върши – търсеше си шпакличката. Прекръстих се отново и побързах да се махна. За подаръка забравих. Какъв подарък, Боже, малко ли е, че почти половин век си общувам с него. Стана ми страшно. Сега онова, безнадеждното, с което така глупашки ви занимавах, че видите ли, толкова много книги, картини, композиции не стават за кръстене, ми се видя ситно като песъчинка.

Истинската трагедия е, че има икони за кръстене, но никой не знае за тях, защото песъчинките са ги затрупали. Не можех да остана повече в ателието, ненадейно си спомних, че отслабналата ми памет е забравила за някаква важна и съдбовна среща.

Трифонов ме разбра, защото той също имаше съдбовна среща с... шпакличката, заради един детайл. Спуснах се надолу по стълбите, като някой да ме гони, защото в гърлото ми напъваше един вик, който нямаше как да задържа:

– Колко много лъжепророци, Господи, как да познаем истинските!?

За малко да се хързулна по стълбите и да отнеса вика си направо на небето при Създателя, ала не би, задържах се. Аз се задържах, но и викът в мен остана. Как да извикам, като в този миг не можех да преценя аз от кои съм!?

На Георги Трифонов

